

AFGANİSTAN KILAVUZ NOTU II. GÜNCELLEME

Eylül 2025

İçindekiler

Giriş.....	1
İnsan Hakları Durumu	2
İnsani Durum.....	4
Uluslararası Koruma İhtiyaçları	5
<i>Uluslararası Koruma İhtiyaçlarının Değerlendirilmesindeki Kısıtlamalar</i>	5
<i>Risk Profilleri</i>	8
Kadınlar ve Kız Çocukları	8
Eski Hükümet, Afgan Ulusal Güvenlik Güçleri veya Müttefik Güçlerle Bağlantılı Afganlar	11
Gazeteciler ve Diğer Medya Çalışanları	13
Fiilî Yetkililere Karşı Çıkan veya Eleştiren (ya da öyle algılanan) Kişiler	14
Azınlık Dini ve Etnik Grupların Üyeleri.....	15
Çeşitli Cinsel Yönelim, Cinsiyet Kimliği ve/veya Cinsiyet İfadesi olan (veya öyle algılanan) Afganlar	17
İnsan Ticaretine Maruz Kalmış ve İnsan Ticareti Riski Altındaki Kişiler.....	17
<i>Korumanın Mevcudiyeti</i>	18
<i>Dahili Kaçış veya Yer Değiştirme Alternatifi</i>	18
<i>Hariçte Bırakma Değerlendirmeleri</i>	18
Değişen Şartların Yeni veya Yeniden Yapılan Başvurulara Gerekçe Oluşturması.....	19
Geçici Koruma.....	19
Aile Birleşimi.....	19
Afganistan'a Geri Dönüşler	20

Giriş

1. Bu güncelleme, UNHCR tarafından Şubat 2023'te yayımlanan *Afganistan'dan Kaçan Kişilerin Uluslararası Koruma İhtiyaçlarına İlişkin Kılavuz Notu'nun (I. Güncelleme)* yerine geçer.¹
2. Afganistan'daki siviller, ülkedeki kötüleşen insan hakları ve insani alanda yaşanan krizlerden ciddi anlamda etkilenmeye devam etmektedir.² Ayrıca, güvenlik durumu da değişkenliğini korumaktadır; Taliban fiilî yetkilileri, Irak - Şam İslam Devleti - Horasan Vilayeti (İŞİD - Horasan Vilayeti) ile ülke genelinde faaliyet gösteren çeşitli silahlı grupların silahlı direnişiyi karşı karşıyadır.³

¹ UNHCR, *Afganistan'dan Kaçan İnsanların Uluslararası Koruma İhtiyaçları Hakkında Kılavuz Notu (Update I)*, Şubat 2023, www.refworld.org/policy/countrypos/unhcr/2023/en/124216.

² BM Genel Kurulu, *Afganistan'da İnsan Hakları Durumu*, 20 Şubat 2025, A/HRC/58/80, www.ecoi.net/en/file/local/2122391/g2501399, para. 1, 97.

1 Ocak 2024 – 31 Ağustos 2025 tarihleri arasında Silahlı Çatışma Yeri ve Olay Verileri Projesi (ACLED), çatışmalar, patlamalar/uzaktan gerçekleştirilen şiddet eylemleri ve sivilere yönelik şiddet olaylarına ilişkin 1.535 vakayı kaydetmiş, bu olayların 1.827 sivil ve sivil olmayan kişinin ölümüne yol açtığını tahmin etmiştir. Olayların en yoğun olarak gerçekleştiği vilayetler Kabil (347), Tahar (125) ve Herat (119) olmuştur.⁴ Sivil kayıpların çoğu, çoğunlukla Irak - Şam İslam Devleti - Horasan Vilayet (İŞİD - Horasan Vilayeti) tarafından gerçekleştirilen ve fiilî yetkilileri ya da Afganistan'daki Şii azınlığı hedef alan el yapımı patlayıcı düzeneklerinin kullanımı ve intihar saldırıları nedeniyle meydana gelmektedir.⁵

İnsan Hakları Durumu

3. Fiilî yetkililerin ciddi insan hakları ihlalleri gerçekleştirdiği bildirilmiştir; bunlar arasında kamuya açık cezalar bağlamında⁶ hukuk dışı infazlar, keyfi gözaltı ve tutuklamalar, işkence ve diğer kötü muamele biçimleri yer almakta olup, bu ihlaller, eski hükümetle ilişkili kişilerin hedef alınması ve sert kamu ahlakı yasaları ile fermanlarının uygulanması yoluyla gerçekleştirilmiştir.⁷ Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Yüksek Komiserliği'ne (OHCHR) göre, "Afganistan'daki insan hakları durumu hâlâ çok ciddidir; ciddi ekonomik etkiler ve insani ihtiyaçlar nüfusu daha derin yoksulluk ve güvencesizlik içine itmiş, kadınlar ve kız çocukları üzerindeki kısıtlamalar giderek artmış, sivil alan ve medya özgürlüğü ciddi şekilde kısıtlanmış, hukukun üstünlüğü ve insan haklarının kurumsal korunması uluslararası normların çok gerisinde kalmaya devam etmektedir."⁸
4. 2021'den bu yana, fiilî yetkililer, kadınların haklarını ciddi şekilde kısıtlayan bir dizi ferman ve düzenleme yayımlamıştır; bunlar arasında istihdama erişim, eğitim hakkı ve ifade, toplanma ve hareket özgürlükleri yer almaktadır.⁹ Bu kısıtlamaların çoğu, fiilî yetkililer tarafından 21 Ağustos 2024'te yayımlanan *Faziletin Teşviki ve Ahlaksızlığın Önlenmesi* yasası ile yürürlüğe konulmuştur.¹⁰

³ BM Güvenlik Konseyi, *Afganistan'daki Durum ve Uluslararası Barış ve Güvenliğe Yansımaları*, 21 Şubat 2025, S/2025/109, <https://docs.un.org/en/A/79/797>, para. 18-21; BM Güvenlik Konseyi, *Afganistan'daki Durum ve Uluslararası Barış ve Güvenliğe Yansımaları*, 6 Aralık 2024, S/2024/876, www.ecoi.net/en/file/local/2120503/n2435924.pdf, para. 13-18. Ayrıca, Mart 2025'te Pakistan'ın Hayber Bölgesi ile Afganistan'ın Nangarhar Vilayeti arasındaki tartışmalı sınır hattında Pakistan ve Afgan güçleri arasındaki çatışmalar yoğunlaşmıştır. BM Güvenlik Konseyi, *Afganistan'daki Durum ve Uluslararası Barış ve Güvenliğe Yansımaları*, 11 Haziran 2025, S/2025/372, www.ecoi.net/en/file/local/2126447/n2513359.pdf; Uluslararası Kriz Grubu (ICG), *Radarımızda: Pakistan-Afganistan*, 7 Mart 2025, www.crisisgroup.org/global/our-radar.

⁴ ACLED, *Data Export Tool*, erişim 15 Eylül 2025, <https://acleddata.com/data-export-tool/>. "1 Şubat–30 Nisan 2025 arasında Birleşmiş Milletler 2.299 güvenlik ve emniyetle ilgili olay kaydetmiş olup, bu sayı 2024'ün aynı dönemine kıyasla %3 artış göstermektedir. [...] Silahlı muhalefetin faaliyetleri Taliban'ın ülke genelindeki kontrolüne ciddi bir meydan okuma teşkil etmemiştir." BM Güvenlik Konseyi, *Afganistan'daki Durum ve Uluslararası Barış ve Güvenliğe Yansımaları*, 11 Haziran 2025, S/2025/372, www.ecoi.net/en/file/local/2126447/n2513359.pdf, para. 19-20; ayrıca bkz. UNAMA, *Afganistan'daki İnsan Hakları Durumuna Güncelleme: Ocak–Mart 2025*, 1 Mayıs 2025, www.ecoi.net/en/file/local/2127630/unama_update_on_human_rights_in_afghanistan_january-march_2025.pdf, s. 4-5.

⁵ BM Güvenlik Konseyi, *Afganistan'daki Durum ve Uluslararası Barış ve Güvenliğe Yansımaları*, 6 Aralık 2024, S/2024/876, www.ecoi.net/en/file/local/2120503/n2435924.pdf, para. 25-27. İŞİD - Horasan Vilayeti çoğunluğu Hazara olan Şiileri ve Sünnileri hedef almaya ve saldırmaya devam etmektedir. Ayrıca bkz. BM Genel Kurulu, *Afganistan'daki İnsan Hakları Durumu*, 20 Şubat 2025, A/HRC/58/80, www.ecoi.net/en/file/local/2122391/g2501399, para. 49.

⁶ "2024'ün ikinci yarısında Taliban, işkence ve diğer kötü muamele teşkil eden bedenî cezaların uygulanmasını hızlandırmaya devam etmiştir. Temmuz–Aralık 2024 arasında en az 311 kişi (264 erkek ve 47 kadın) bedenî cezaya çarptırılmıştır. [...] Büyük çoğunluk 30'dan fazla kırbaça cezası almış ve ayrıca hapis cezasına mahkûm edilmiştir. [...] 13 Kasım 2024'te fiilî yetkililer altıncı halka açık idamı Paktia Vilayeti Gardez şehrinde bir stadyumda gerçekleştirmiştir." BM Genel Kurulu, *Afganistan'daki İnsan Hakları Durumu*, 20 Şubat 2025, A/HRC/58/80, www.ecoi.net/en/file/local/2122391/g2501399, para. 82-83.

⁷ BM Güvenlik Konseyi, *Afganistan'daki Durum ve Uluslararası Barış ve Güvenliğe Yansımaları*, 11 Haziran 2025, S/2025/372, www.ecoi.net/en/file/local/2126447/n2513359.pdf, para. 74; BM Genel Kurulu, *Sözde "Faziletin Teşviki ve Ahlaksızlığın Önlenmesi yasası" Üzerine Çalışma*, 12 Mart 2025, A/HRC/58/74, www.ecoi.net/en/file/local/2122388/g2503026.pdf; BM Güvenlik Konseyi, *Afganistan'daki Durum ve Uluslararası Barış ve Güvenliğe Yansımaları*, 6 Aralık 2024, S/2024/876, www.ecoi.net/en/file/local/2120503/n2435924.pdf, para. 29-37; UNAMA, *Afganistan'da Fiilî Yetkililerin Ahlakî Denetimi: İnsan Haklarına Etkileri*, Temmuz 2024, www.ecoi.net/en/file/local/2112252/moral_oversight_report_english_final.pdf, s. 16-18. "1 Ocak–31 Mart 2025 arasında UNAMA İnsan Hakları, en az 23 keyfî tutuklama ve gözaltı vakası, en az beş işkence ve kötü muamele vakası ile eski ANDSF mensuplarına yönelik en az altı öldürme vakası belgelemiştir." UNAMA, *Afganistan'daki İnsan Hakları Durumuna Güncelleme: Ocak–Mart 2025*, 1 Mayıs 2025, www.ecoi.net/en/file/local/2127630/unama_update_on_human_rights_in_afghanistan_january-march_2025.pdf, s. 6.

⁸ BM İnsan Hakları Konseyi, *Afganistan'daki İnsan Hakları Durumu*, 4 Şubat 2025, A/HRC/57/22, www.ecoi.net/en/file/local/2114653/g2416116.pdf, para. 5. "Afganistan'daki insan hakları krizi, Taliban'ın Ağustos 2021'de iktidarı ele geçirmesinden bu yana sürekli olarak derinleşmiştir." BM Genel Kurulu, *Afganistan'daki İnsan Hakları Durumu*, 20 Şubat 2025, A/HRC/58/80, www.ecoi.net/en/file/local/2122391/g2501399, para. 1.

⁹ Un Women, *Afganistan: Dünyanın En Ağır Kadın Hakları Krizi Hakkında On Gerçek*, 14 Ağustos 2025, www.unwomen.org/en/news-stories/press-release/2025/08/afghanistan-ten-facts-about-the-worlds-most-severe-womens-rights-crisis; BM Genel Kurulu, *Kadın ve Kız Çocukları İçin Adalet ve Korunmaya Erişim ile Çoklu ve Kesişen Ayrımcılıkların Etkisi*, 16 Haziran 2025, A/HRC/59/25, www.ecoi.net/en/file/local/2127745/g2508942.pdf; Amerika Birleşik Devletleri Barış Enstitüsü (USIP), *Taliban'ın Kadınlara Yönelik (Kötü) Muamelesinin İzlenmesi*, erişim 15 Eylül 2025, www.usip.org/tracking-talibans-mistreatment-women.

Buna ek olarak, fiilî yetkililer, yönetimlerini eleştirdiği veya karşı çıktığı düşünülen kişileri hedef almıştır; söz konusu kişiler gazeteciler, insan hakları savunucuları, sivil toplum aktivistleri, akademisyenler, yazarlar ve sanatçılar, eski devlet görevlileri ve aileleri yer almaktadır.¹¹ Etnik ve dini azınlıklar fiilî yetkililer içinde temsil edilmemekte ve şiddet, ayrımcılık, taciz, gözaltı ve dışlanmaya maruz kalmaktadır.¹² Çeşitli cinsel yönelim, toplumsal cinsiyet kimliği, cinsiyet ifadesi ve/veya cinsiyet özelliklerine sahip kişiler (SOGIESC), fiilî yetkililer tarafından keyfi olarak gözaltına alınmış ve tutuklanmış, işkenceye uğramış ve bedensel cezaya tabi tutulmuştur.¹³ Çocuklar ise, bedensel cezalar, artmakta olduğu bildirilen çocuk evlilikleri, çocukların geçim stratejisi olarak satılması,¹⁴ çocuk işçiliği ve savaş artıklarından kaynaklanan zararlar gibi insan hakları ihlalleri açısından ciddi risk altındadır.¹⁵

5. Fiilî yetkililer, gazetecilerin tutuklanması ve haber yayınlarının sansürlenmesi de dâhil olmak üzere medya üzerinde ciddi kısıtlamalar getirmiştir. Bu durum, Afganistan içinde ve dışında insanların ülkede meydana gelen olaylar hakkında yetersiz bilgiye sahip olduğu bir bilgi ortamına yol açmaktadır.¹⁶ Afganistan'da üretilen ve yayınlanan tüm medya içerikleri şeriat hukukuna uygun olmak zorundadır ve Faziletin Teşviki ve Ahlaksızlığın Önlenmesi Bakanlığı'na bağlı denetçiler, hem gazetecilerin ve medya çalışanlarının davranışlarını hem de üretilen içerikleri denetleme yetkisine sahiptir. Fiilî yetkililerin sivil alanı baskı altına alması ve medya ortamı üzerindeki sıkı kontrolü, insan hakları ihlallerinin belgelenmesini, doğrulanmasını veya raporlanmasını zorlaştırmaktadır.¹⁸ İnsanî ya da insan hakları grupları tarafından görüşülen kişiler, gazeteciler ve medya çalışanlarının da dâhil

¹⁰ "Faziletin Teşviki ve Ahlaksızlığın Önlenmesi Yasası, fiilî yetkililer tarafından emir, ferman ve talimatlarla yayımlanmış mevcut birçok direktif ve kısıtlamayı kanunlaştırmakta, bazılarını genişletmekte ve yenilerini eklemektedir." UNAMA, *Afganistan'da Faziletin Teşviki ve Ahlaksızlığın Önlenmesi Yasasının Uygulanması, Yürütülmesi ve Etkilerine Dair Rapor*, 10 Nisan 2025, https://unama.unmissions.org/sites/default/files/pvpr_report_final_10_april_2025.pdf, s. 2; ayrıca bkz. BM Genel Kurulu, Sözde "Faziletin Teşviki ve Ahlaksızlığın Önlenmesi Yasası" Üzerine Çalışma, 12 Mart 2025, A/HRC/58/74, www.ecoi.net/en/file/local/2122388/g2503026.pdf.

¹¹ "[G]azeteciler, aktivistler, akademisyenler, yazarlar ve sanatçılar keyfi gözaltı ve kötü muamele riskiyle ciddi şekilde karşı karşıyadır. [...] Muhalefetin sistematik şekilde bastırılması, gazeteciler ve medya çalışanları, insan hakları savunucuları, sivil toplum üyeleri ve protestocular, akademisyenler, yazarlar, sanatçılar, kitapçılar ve eğitimciler ile onların aile üyeleri dahil olmak üzere tüm kamusal söylem alanlarını kapsamaktadır." BM Genel Kurulu, *Afganistan'daki İnsan Hakları Durumu*, 20 Şubat 2025, A/HRC/58/80, www.ecoi.net/en/file/local/2122391/g2501399, para. 1, 24.

¹² BM Genel Kurulu, *Afganistan'daki İnsan Hakları Durumu*, 20 Şubat 2025, A/HRC/58/80, www.ecoi.net/en/file/local/2122391/g2501399, para. 44-46; ayrıca bkz. ABD Uluslararası Din Özgürlüğü Komisyonu (USCIRF), *Afganistan*, Mart 2025, www.ecoi.net/en/file/local/2123503/Afganistan_2025_USCIRF_Annual_Report.pdf, s. 12-13; ABD Dışişleri Bakanlığı, *2023 Uluslararası Din Özgürlüğü Raporu: Afganistan*, 26 Haziran 2024, www.ecoi.net/en/document/2111571.html.

¹³ Aile üyeleri de hedef alınmıştır. BM Genel Kurulu, *Afganistan'daki İnsan Hakları Durumu*, 20 Şubat 2025, A/HRC/58/80, www.ecoi.net/en/file/local/2122391/g2501399, para. 67-68.

¹⁴ "Diğer aşırı başa çıkma stratejileri arasında kız çocuklarının erken ve zorla evlendirilmesi, dilenme, organ ya da çocuk satışı ve hatta intihar düşünceleri ile intihar yer almaktadır." Küresel Koruma Kümesi, *Afganistan: Koruma Analizi Güncellemesi: Uzun Süreli Kriz ve İklimle İlgili Koruma Riskleri Eğilimleri, Ocak-Aralık 2024*, Ocak 2025, www.ecoi.net/en/file/local/2121426/afghanistan_pau_dec_2024_final_0.pdf, s. 8; ayrıca bkz. RFE/RL, *Taliban'ın Organ Nakli Yasağı Afganların Hayatı Tedavilere Erişimini Engelliyor*, 20 Aralık 2024, www.ecoi.net/en/document/2120479.html; BBC, *Afganistan: Aç Çocuklarını Uyumaları İçin Uyuşturuyorum*, 24 Kasım 2022, www.bbc.com/news/world-asia-63733683.

¹⁵ "Özel Raportör, Afgan çocuklarının maruz kaldığı giderek ağırlaşan zarardan endişe duymaktadır. Taliban'ın, çocukluk döneminin sona ermesini 18 yaşına ulaşma yerine ergenlik belirtilerine dayandıran çocuk tanımı, uluslararası yükümlülüklerin ihlali niteliğindedir ve çocukların uygun koruma, destek ve bakıma erişim haklarını ellerinden almaktadır. Bu durum, eğitim yasaklarının devam etmesi, derinleşen insani kriz, artan çocuk evlilikleri, bache gibi istismarların sürmesi ve tehlikeli çocuk işçiliği ile daha da kötüleşmektedir." BM Genel Kurulu, *Afganistan'daki İnsan Hakları Durumu*, 20 Şubat 2025, A/HRC/58/80, www.ecoi.net/en/file/local/2122391/g2501399, para. 54, ayrıca bkz. para. 55-58; ayrıca bkz. BM Güvenlik Konseyi, *Afganistan'daki Durum ve Uluslararası Barış ve Güvenliğe Yansımaları*, 21 Şubat 2025, S/2025/109, <https://docs.un.org/en/A/79/797>, para. 33; UNAMA, *Afganistan'daki İnsan Hakları Durumuna Güncelleme: Ocak-Mart 2025*, 1 Mayıs 2025, www.ecoi.net/en/file/local/2127630/unama_update_on_human_rights_in_afghanistan_january-march_2025.pdf, s. 4-5.

¹⁶ UNAMA, *Afganistan'da Basın Özgürlüğü*, Kasım 2024, www.ecoi.net/en/file/local/2118212/unama_report_on_media_freedom_in_afghanistan.pdf, s. 3, ayrıca bkz. s. 4-5; ayrıca bkz. ACCORD, *Afganistan: Taliban'ın Bilgi Politikaları ve Hukuki Uygulamalarının Etkisi, Özellikle Kadınlar ve Kız Çocukları Üzerine*, Şubat 2025, www.ecoi.net/en/file/local/2122510/ACCORD_Afganistan_February_2025-FINAL.pdf, s. 9-11; Sınır Tanımayan Gazeteciler (RSF), *Afganistan: Taliban Bir Yıldan Kısa Sürede 12 Medya Kuruluşunu Kapatırken Basın Özgürlüğü En Düşük Noktada*, 20 Aralık 2024, <https://rsf.org/en/afghanistan-press-freedom-its-lowest-point-taliban-closed-12-media-outlets-less-year>. "Basın özgürlüğünün aşınması, halkın güvenilir bilgiye erişiminde ciddi bir azalmaya yol açmış, birçok kişi giderek daha fazla sansürlenmiş ve kontrol altındaki kaynaklara bağımlı hale gelmiştir." Journalists for Human Rights (JHR), *Afgan Medyasında Özgürlük*, Ağustos 2024, <https://jhr.ca/wp-content/uploads/2024/08/REPORT-Media-Freedom-in-Afghanistan-Under-the-Taliban-Control-Final.pdf>, s. 20.

¹⁷ UNAMA, *Afganistan'daki İnsan Hakları Durumuna Güncelleme: Ocak-Mart 2025*, 1 Mayıs 2025, www.ecoi.net/en/file/local/2127630/unama_update_on_human_rights_in_afghanistan_january-march_2025.pdf, s. 6; UNAMA, *Afganistan'da Basın Özgürlüğü*, Kasım 2024, www.ecoi.net/en/file/local/2118212/unama_report_on_media_freedom_in_afghanistan.pdf, s. 3-5, 9. "Fiilî yetkililer, İslam'a veya şeriata aykırı görülen, Müslümanları alaya aldığı veya aşağıladığı iddia edilen ya da kamuoyu üzerinde 'olumsuz etki' yaratan yayınların tümünü geniş kapsamlı şekilde yasaklamaktadır. Kuralların sert şekilde uygulanması ve aşırı geniş, muğlak nitelikte olması, insanları oto-sansür uygulamaya zorlamaktadır." BM Genel Kurulu, *Afganistan'daki İnsan Hakları Durumu*, 20 Şubat 2025, A/HRC/58/80, www.ecoi.net/en/file/local/2122391/g2501399, para. 32.

¹⁸ "Sivil alanın çöküşü, sansür, oto-sansür ve Birleşmiş Milletler ile işbirliği yapan Afganlara ve onların ailelerine yönelik misillemeler nedeniyle, insan hakları ihlallerinin ve suistimallerinin belgelenmesini de ciddi şekilde engellemekte ve zorlaştırmaktadır. Buna, Özel Raportörün görev yetkisi kapsamındaki işbirliği de dahildir." BM Genel Kurulu, *Afganistan'daki İnsan Hakları Durumu*, 20 Şubat 2025, A/HRC/58/80, www.ecoi.net/en/file/local/2122391/g2501399, para. 27. İnsan hakları örgütü Rawadari, yaşam hakkına yönelik belgelenmiş ihlallerdeki azalmanın "kısmen, özellikle Taliban tarafından gerçekleştirilen hedefli, şüpheli ve yargısız infazlara ilişkin bilgilere erişim üzerindeki ciddi kısıtlamalardan

olduğu bilgi kaynaklarının fiilî yetkililerden duyulan korku nedeniyle oto-sansür uyguladığı bildirilmektedir.¹⁹

6. Şubat 2025'te, Birleşmiş Milletler Afganistan'daki İnsan Hakları Özel Raportörü, durumun "daha da kötüleşmesinin son derece muhtemel olduğunu" değerlendirdiğini belirtmiş ve "Taliban'ın Afgan halkı üzerindeki kısıtlamalarını, özellikle kadınlar ve kız çocukları ile muhtemelen dinî ve etnik azınlıklar üzerinde yoğunlaştıracağını, genişleteceğini ve daha da kökleştireceğini; onları giderek artan ayrımcılık, ayrıştırma ve baskı çemberlerine maruz bırakacağını" ifade etmiştir.²⁰

İnsani Durum

7. Artan gıda güvensizliği ve derinleşen yoksulluk, nüfusun neredeyse yarısının insani yardıma ihtiyaç duyması anlamına gelmektedir.²¹ Fiilî yetkililerin iktidarı ele geçirmesinin ardından yaşanan ilk ekonomik gerilemenin ardından genel ekonomik durumda bazı iyileşmeler olsa da, bu durumun sıradan Afganların yaşamlarına pek bir etkisi olmamıştır, Afganların çoğu hâlâ temel hizmetlere erişmekte veya bu hizmetleri karşılayabilmekte zorluk çekmektedir.²² Yoksulluk yaygın bir şekilde sürmekte olup, nüfusun yaklaşık yüzde 85'inin günde 1 ABD dolarının altında bir gelirle yaşamını sürdürdüğü tahmin edilmektedir.²³ Fiilî yetkililer insani yardım faaliyetlerine müdahale etmekte ve insani erişimi kısıtlamakta; buna programların yürütülmesini engellemek ve hassas verilere erişim talep etmek de dâhildir.²⁴ 24 Aralık 2022'de fiilî yetkililer, kadınların Afganistan'da ulusal ve uluslararası STK'larda çalışmasını yasaklamış, bu da insani yardım ve desteğin sağlanmasını daha da olumsuz etkilemiş ve kadınların bu yardımlara erişimini azaltmıştır.²⁵

kaynaklanabileceğini" belirtmiştir. Taliban, hedefli ve yargısız infazlara dair bilgilerin yayılmasını tehdit ve sindirme yoluyla engellemektedir. Rawadari, *Afganistan Yarı Yıl İnsan Hakları Durum Raporu*, Ağustos 2024, <https://rawadari.org/reports/the-afghanistan-mid-year-human-rights-situation-report-january-june-30-2024/>, s. 9. Ayrıca bkz. ACCORD, *Afganistan: Taliban'ın Bilgiye Erişim Uygulamaları ve Hukuki Politikalarının Özellikle de Kadınlar ve Kız Çocukları Üzerindeki Etkisine İlişkin Rapor*, Şubat 2025., www.ecoi.net/en/file/local/2122510/ACCORD_Afganistan_February_2025-FINAL.pdf, s. 9-11.

¹⁹ BM Genel Kurulu, *Sözde "Faziletin Teşviki ve Ahlaksızlığın Önlenmesi Yasası" Üzerine Çalışma*, 12 Mart 2025, A/HRC/58/74, A/HRC/58/74, www.ecoi.net/en/file/local/2122388/g2503026.pdf, para. 92-94; ACCORD, *Afganistan: Taliban'ın Bilgiye Erişim Uygulamaları ve Hukuki Politikalarının Özellikle de Kadınlar ve Kız Çocukları Üzerindeki Etkisine İlişkin Rapor*, Şubat 2025, www.ecoi.net/en/file/local/2122510/ACCORD_Afganistan_February_2025-FINAL.pdf, s. 12-14; s. 12-14; UNAMA, *Afganistan'da Basın Özgürlüğü*, Kasım 2024, www.ecoi.net/en/file/local/2118212/unama_report_on_media_freedom_in_afghanistan.pdf, s. 12-13. "Yurt dışında yaşayan Afganlar bile, Afganistan'daki aile üyelerinin güvenliğine ilişkin endişeler nedeniyle oto-sansür uygulamaktadır." BM Genel Kurulu, *Afganistan'daki İnsan Hakları Durumu*, 20 Şubat 2025, A/HRC/58/80, www.ecoi.net/en/file/local/2122391/g2501399, para. 26.

²⁰ BM Genel Kurulu, *Sözde "Faziletin Teşviki ve Ahlaksızlığın Önlenmesi Yasası" Üzerine Çalışma*, 25 Şubat 2025, A/HRC/58/74, www.ecoi.net/en/file/local/2122388/g2503026.pdf, para. 88. "Fiilî yetkililerin yönetişi ile ayrımcı yasa ve politikaları, insani durumu daha da kötüleştirmiştir. Kadınlar, kız çocukları, erkek çocukları, engelli kişiler, azınlıklar, yaşlılar, gençler, ülke içinde yerinden edilmiş kişiler, geri dönenler ve diğer risk altındaki gruplar, haklarına, hareket özgürlüğüne ve kamusal yaşama erişimlerine getirilen ağır kısıtlamalarla karşı karşıyadır." Protection Cluster, *Afganistan: Koruma Analizi Güncellemesi*, Ocak 2025, https://globalprotectioncluster.org/sites/default/files/2025-02/afghanistan_pau_dec_2024_final_0.pdf, s. 2.

²¹ 2025 yılında, nüfusun neredeyse yarısı – yaklaşık 22,9 milyon kişi – hem kronik hem de akut ihtiyaçları karşılamadaki sınırlı kapasite nedeniyle hayatta kalabilmek için insani yardıma ihtiyaç duyacaktır. Ayrıca, Taliban fiilî yetkililerinin haklarla ilgili kısıtlamaları sürdürmesi, kadınlar, kız ve erkek çocukları, gençler ve diğer risk altındaki gruplar için koruma risklerini artırmış; onların yaşamsal hizmetlere ve geçim imkanlarına erişimini sınırlamış; eşitsizlikleri derinleştirmiş ve onları her yıl daha da artan insani ihtiyaçlara sürüklemiştir." BM İnsani İşler Koordinasyon Ofisi (OCHA), *Afganistan: İnsani İhtiyaçlar ve Müdahale Planı*, Aralık 2024, www.unocha.org/attachments/f27aee21-5770-46a5-9706-fa3a0f92f945/Afganistan-Humanitarian-Needs-and-Response-Plan-2025.pdf, s. 3.

²² "İki yıllık ciddi ekonomik daralmanın ardından, ülkenin gayri safi yurtiçi hasılası 2023 mali yılında yüzde 2,7 oranında artmış, ancak önceki iki yılda kaybedilen ekonomik değerin yalnızca yüzde 10'unu telafi edebilmiştir. [...] Afganlar yoksulluk, işsizlik, gıda güvensizliği ve sağlık ile eğitime erişim eksikliğiyle mücadele etmeye devam etmektedir." BM Genel Kurulu, *Afganistan'daki İnsan Hakları Durumu*, 20 Şubat 2025, A/HRC/58/80, www.ecoi.net/en/file/local/2122391/g2501399, para. 93. Ayrıca bkz. Dünya Bankası, *Afganistan'da Dünya Bankası*, erişim tarihi 15 Eylül 2025, www.worldbank.org/en/country/afghanistan/overview.

²³ UNDP, *"Afganların Yaklaşık Yüzde 85'i Günde Bir Doların Altında Gelirle Yaşamaktadır."*, 10 Ocak 2024, www.undp.org/stories/approximately-85-percent-afghans-live-less-one-dollar-day.

²⁴ İnsani erişimin kısıtlanmasına dair en sık bildirilen vakalar, doğrudan müdahaleler, kadın personel üzerindeki kısıtlamalar, işe alımlara müdahale ve hassas verilere erişim taleplerinden kaynaklanmaktadır. Bkz. OCHA, *Afganistan: İnsani Erişim Durum Özeti*, 18 Şubat 2025, <http://reliefweb.int/report/afghanistan/afghanistan-humanitarian-access-snapshot-january-2025>; OCHA, *Afganistan: İnsani Erişim Durum Özeti*, 16 Ocak 2025, <http://reliefweb.int/report/afghanistan/afghanistan-humanitarian-access-snapshot-december-2024>.

²⁵ "[...] STK'lar ve BM kurumlarında kadınların çalışmasının yasaklanması, kadın ve kız çocuklarının sağlık, eğitim, beslenme ve koruma dahil olmak üzere temel hizmetlere erişimini engellemiştir. [...] Kadınların yüzde 70'inden fazlası insani yardıma erişimde zorluk yaşamakta olup, bunun önemli bir kısmı kadın insani yardım çalışanlarının yokluğu ve kültürel temelli hareket kısıtlamalarına bağlanmaktadır." UN Women, *Kriz Ortamında Kadınlar ve Kız Çocukları: Afganistan'da İnsani Sektörlerin 2024 Toplumsal Cinsiyet Analizi*, 27 Nisan 2025, <https://reliefweb.int/report/afghanistan/women-and-girls-crisis-2024-gender-analysis-humanitarian-sectors-afghanistan>, s. 5, ayrıca bkz. s. 12-14. Fiilî yetkililer geçmişte bazı muafiyetler tanımış olsa da bunlar genellikle yerel ya da süreli olmuş, insani yardım kuruluşları için ek engeller yaratmıştır. Diğer durumlarda, fiilî yetkililerin, uyulmaması halinde ruhsat iptali veya dava tehdidiyle bulunduğu bildirilmektedir. UN Women, *Afganistan: 2024 Toplumsal Cinsiyet Ülke Profili*, 7 Haziran 2024, www.unwomen.org/sites/default/files/2024-06/Afganistan%20Gender%20Profile%202024.pdf, s. 22. Faziletin Teşviki ve Ahlaksızlığın Önlenmesi Yasası kapsamında ise müzakere veya muafiyet alanının daha da daraldığı rapor edilmektedir. UNAMA, *Faziletin Teşviki ve Ahlaksızlığın Önlenmesi Yasası'nın Uygulanması, Yürütülmesi ve Etkisine Dair Rapor*, 10 Nisan 2025, https://unama.unmissions.org/sites/default/files/pvpv_report_final_10_april_2025.pdf, s. 5, 11-12. 11-12. Eylül 2025'te fiilî yetkililer, BM ile çalışan Afgan kadınlara yönelik kısıtlamaları pekiştirmiştir. UN News, *Afganistan: Taliban'ın Kadın Yardım Çalışanlarını Yasaklaması Hayati Hizmetleri Kesti*, 12 Eylül 2025, <https://news.un.org/en/story/2025/09/1165832>.

8. 10 Ocak 2024 ile 18 Ağustos 2025 tarihleri arasında meydana gelen sel felaketleri, Afganistan'ın tüm vilayetlerinde tahminen 195.696 kişiyi etkilemiştir.²⁶ Kuraklık, depremler ve toprak kaymaları gibi diğer doğal afetler de Afganistan içinde yerinden edilmelere yol açmıştır.²⁷ 31 Ağustos 2025'te ülkenin doğusunda meydana gelen 6,0 büyüklüğündeki deprem en az 2.164 kişinin ölümüne, en az 3.428 kişinin yaralanmasına neden olmuş; depremin ve ardından yaşanan şiddetli artçı sarsıntılarının yol açtığı yıkım ise yaklaşık yarım milyon insanı yardıma muhtaç bırakmıştır.²⁸

Uluslararası Koruma İhtiyaçları

9. UNHCR, tüm ülkeleri, Afganistan'dan kaçan sivillere topraklarına erişim imkânı tanımaya, iltica hakkını güvence altına almaya ve her zaman geri göndermeme ilkesine saygı göstermeye çağırmaya devam etmektedir. UNHCR, devletlere, uluslararası koruma talebinde bulunan tüm yeni gelenleri kaydetmeleri ve ilgili tüm kişilere kayıt belgesi düzenlemeleri yönünde çağrıda bulunmaktadır. Afganistan uyruklu veya mutat meskeni Afganistan olan kişilerin uluslararası koruma taleplerinin tamamı, uluslararası ve bölgesel mülteci hukuku ile diğer ilgili hukuk standartlarına uygun şekilde adil ve etkin prosedürlerle değerlendirilmelidir.
10. Afganistan'ı etkileyen geniş çaplı insani kriz, ülkedeki yaygın insan hakları ihlallerini gölgelememelidir. Bu insani krizin derinliği dikkate alındığında, ülkeden kaçan Afganlar, öncelikle, hayatta kalma yönündeki acil ihtiyaçlarını kaçış gerekçesi olarak öne sürebilirler. Ancak bu durum, paralel mülteci koruma ihtiyaçlarının varlığını ortadan kaldırmamaktadır ve Afgan sığınmacıların uluslararası koruma ihtiyaçlarının kapsamlı bir şekilde değerlendirilmesini engellememelidir. İspat yükünün paylaşımı ilkesine atıfla, UNHCR karar vericilere, iltica başvurusunda bulunan kişilere Afganistan'dan kaçmalarına ve/veya – geri dönüş halinde maruz kalabilecekleri zulüm korkuları da dâhil olmak üzere – Afganistan'a geri dönememelerine yol açan nedenleri tam ve eksiksiz bir şekilde aktarma imkânı tanınmasını sağlamaları yönünde çağrıda bulunmaktadır.

Uluslararası Koruma İhtiyaçlarının Değerlendirilmesindeki Kısıtlamalar

11. Bazı yasaları kabul etmiş olmalarına rağmen, fiilî yetkililer büyük ölçüde fermanlar yoluyla yönetmeye devam etmekte ve parlamento sürecini devre dışı bırakmaktadır.²⁹ Bu yönetim tarzı, belirsizlik, keyfîlik ve hukukun üstünlüğünün yok sayılması ile nitelendirilmektedir.³⁰ 30 Mart 2025 itibarıyla, önceki hükümet tarafından kabul edilen yasaların statüsü belirsizliğini korurken,³¹

²⁶ OCHA, *Afganistan: Doğal Afetlere Genel Bakış*, erişim tarihi 15 Eylül 2025, <https://response.reliefweb.int/afghanistan/natural-disasters-dashboard>. "Afganistan, iklim değişikliğinin etkilerine son derece açıktır ve artan sıklık, yoğunluk ve şiddetli afetlerden en çok risk altında olan ülkeler arasında yer almaktadır." Protection Cluster, *Afganistan: Koruma Analizi Güncellemesi*, Ocak 2025, https://globalprotectioncluster.org/sites/default/files/2025-02/afghanistan_pau_dec_2024_final_0.pdf, s. 5.

²⁷ Uluslararası Göç Örgütü (IOM), *Afganistan İklim ve Kırılabilirlik Değerlendirmesi: Nüfus ve Hareketlilik*, Mart 2025, <https://reliefweb.int/report/afghanistan/afghanistan-climate-vulnerability-assessment-population-and-mobility-march-2025>, s. 10.

²⁸ UN News, *Afganistan: Taliban'ın Kadın Yardım Çalışanlarını Yasaklaması Hayati Hizmetleri Kesti*, 12 Eylül 2025, <https://news.un.org/en/story/2025/09/1165832>; Dünya Sağlık Örgütü (WHO), *Doğu Afganistan'da Deprem: WHO Durum Raporu No. 9*, 11 Eylül 2025, <https://reliefweb.int/report/afghanistan/afghanistan-earthquake-who-situation-report-no-9-11-september-2025>.

²⁹ Hamoon, W., Krawchenko, B. ve Krawchenko, T. (2025). "Taliban Yönetiminde Yönetişim ve Kamu Yönetimi", *Asian Affairs*, 56(1), s. 87–111. <https://doi.org/10.1080/03068374.2024.2446960>. Taliban liderinin Ekim 2022'de yasalarla ilgili bir ferman yayımlamasından 2025 ortasına kadar, fiilî yetkililer 10 yasa kabul etmiştir. Bununla birlikte, fiilî yetkililer hâlâ yasaları açıklığa kavuşturmak ve genişletmek için emirnamelere ve fermanlara dayanmaktadır ve tüm mevzuat Taliban liderinin onayına tabidir. Heinrich-Böll-Stiftung'a göre, Taliban lideri "kendi emirlerini içeren fermanlar yayımlamak dışında başka herhangi bir yönetim yaklaşımıyla pek ilgilenmiyor gibi görünmektedir." Heinrich-Böll-Stiftung, *Afganistan: Ferman Yoluyla Yönetim*, Nisan 2024, www.boell.de/sites/default/files/importedFiles/2024/04/11/ruling-by-decree-hbs-afpak_0.pdf, s. 6. Ayrıca bkz. BM Genel Kurulu, *Kadınlar ve Kız Çocukları İçin Adalet Erişim ve Koruma ile Çoklu ve Kesişen Ayrımcılık Biçimlerinin Etkisi*, 16 Haziran 2025, A/HRC/59/25, www.ecoi.net/en/file/local/2127745/g2508942.pdf, para. 24-26. "Mart 2023'ten itibaren fiilî Başsavcılık Ofisi yeniden adlandırılarak ve yeniden yapılandırılarak, Taliban lideri tarafından yayımlanan ferman, emir ve talimatların tüm fiilî kurumlara uygulanmasını denetleyen Fiilî Emir ve Fermanların Gözetimi ve Kuvuşturulması Yüksek Müdürlüğü haline getirilmiştir." UNAMA, *Afganistan'da Fiilî Yetkililerin Ahlakî Denetimi: İnsan Hakları Üzerindeki Etkiler*, Temmuz 2024, www.ecoi.net/en/file/local/2112252/moral_oversight_report_english_final.pdf, s. 4.

³⁰ BM Genel Kurulu, *Afganistan'daki İnsan Hakları Durumu*, 20 Şubat 2025, A/HRC/58/80, www.ecoi.net/en/file/local/2122391/g2501399, para. 86-92; ACCORD, *Afganistan: Taliban'ın Bilgiye Erişim Uygulamaları ve Hukukî Politikalarının Özellikle de Kadınlar ve Kız Çocukları Üzerindeki Etkisine İlişkin Rapor*, Şubat 2025, www.ecoi.net/en/file/local/2122510/ACCORD_Afganistan_February_2025-FINAL.pdf, s. 75-78; UNAMA, *Afganistan'da Fiilî Yetkililerin Ahlakî Denetimi: İnsan Hakları Üzerindeki Etkiler*, Temmuz 2024, www.ecoi.net/en/file/local/2112252/moral_oversight_report_english_final.pdf, s. 16-22.

³¹ "İktidarı ele geçirdikten sonra Taliban, 2004 Anayasası'nı askıya almış ve Cumhuriyet döneminde kabul edilen yasaların şeriat hukuku ve Afgan geleneklerine uygunluğunu gözden geçireceğini duyurmuştur. Önceki mevzuatın statüsü belirsizliğini korumakta olup, bu durum hukukî kesinlik ve tutarlılığın yokluğuna yol açmaktadır." BM Genel Kurulu, *Sözde 'Faziletin Teşviki ve Ahlaksızlığın Önlenmesi Yasası' Üzerine Çalışma*, 25 Şubat 2025, A/HRC/58/74, www.ecoi.net/en/file/local/2122388/g2503026.pdf, para. 32. Ayrıca bkz. UNAMA, *Faziletin Teşviki ve Ahlaksızlığın Önlenmesi Yasası'nın Uygulanması, Yürütülmesi ve Etkisine Dair Rapor*, 10 Nisan 2025, https://unama.unmissions.org/sites/default/files/pvpv_report_final_10_april_2025.pdf, s. 5.

fiilî yetkililer hakları kısıtlayan baskıcı politikaları kademeli olarak dayatmış ve kırbaçlama, uzuv kesme ve idam gibi bedensel cezaları kamuya açık şekilde gerçekleştirmiştir.³²

12. Özellikle kadınların hakları konusunda, fiilî yetkililer, Faziletin Teşviki ve Ahlaksızlığın Önlenmesi Yasası'nın hazırlanma sürecinde din âlimleri, uzmanlar ve fiilî yetkililerin diğer kesimleriyle istişarelerde bulunmuştur; ancak yalnızca "Taliban ile uyumlu" kişilerle görüşülmüş, daha geniş topluluğa ise yasanın yayımlanması ve yürürlüğe girmesinden önce görüş bildirme veya tepki verme imkânı tanınmamıştır.³³ Faziletin Teşviki ve Ahlaksızlığın Önlenmesi Yasası, açıklık sağlamak yerine, "geniş ve muğlak ifadeler" içermesi sebebiyle hukuki belirsizliğe katkıda bulunmuş; bu da "neye izin verildiği veya neyin yasaklandığı konusunda aşırı takdir yetkisi tanıyarak, yasanın keyfî, ayırmacı veya kötüye kullanımına yol açabilecek" bir durum yaratmıştır.³⁴ Ayrıca, yasa Arapça yazılmış kapsamlı dipnotlar içermekte olup, bu dil Afganların çoğunluğu tarafından anlaşılmadığından, hükümlerin ve gerekçelerinin anlaşılması önünde ek engeller oluşturmaktadır.³⁵
13. Raporlara göre, emirlerin, fermanların ve hatta Faziletin Teşviki ve Ahlaksızlığın Önlenmesi Yasası'nın uygulanması, coğrafi bölgeye, yerel liderliğe ve fiilî yetkililerle yapılan sözlü görüşmelere göre farklılık gösterebilmektedir.³⁶ Ancak UNAMA, fiilî yetkililerin söz konusu yasanın ülke genelinde uygulanmasını açıkça hedeflediğini ve il komiteleri ile Faziletin Teşviki ve Ahlaksızlığın Önlenmesi Bakanlığı müfettişlerinin artan varlığı da dâhil olmak üzere "güçlü bir uygulama çerçevesi" oluşturduğunu kaydetmiştir.³⁷ Genel olarak Taliban, gelişmiş gözetim teknikleri ve teknolojileri de kullanarak ülke genelinde yasaya uyumu denetlemektedir.³⁸
14. Emir, ferman veya yasaların çıkarılmasına ilişkin açık ve şeffaf bir sürecin bulunmaması ile birlikte, ihlaller karşısında ağır cezaların uygulanması, Afganistan halkı için hangi davranışların hâlihazırda veya kısa süre içerisinde yasaklanacağına dair belirsizlik yaratmaktadır.³⁹ Birleşmiş Milletler Afganistan'daki İnsan Hakları Özel Raportörüne göre, halk "hukuki belirsizlik içinde yaşamakta ve – bedensel cezalar ve idam cezaları da dâhil olmak üzere – ağır ve tutarsız uygulamalar nedeniyle gözetim

³² "2025 yılının başından bu yana en az 213 [bedensel] ceza (169 erkek ve 44 kadın) uygulanmıştır; ayrıca kamuya açık infazların ardından geçen birkaç gün içinde en az 19 kişi (14 erkek ve 5 kadın) kırbaçlanmıştır." OHCHR, *Afghanistan Must Immediately Stop Public Executions and Corporal Punishment: UN Experts*, 17 Nisan 2025, www.ohchr.org/en/press-releases/2025/04/afghanistan-must-immediately-stop-public-executions-and-corporal-punishment. Ayrıca bkz. UN General Assembly, *Situation of Human Rights in Afghanistan*, 20 Şubat 2025, A/HRC/58/80, www.ecoi.net/en/file/local/2122391/g2501399, para. 82.

³³ BM Genel Kurulu, "Sözde 'Faziletin Teşviki ve Ahlaksızlığın Önlenmesi Yasası' üzerine yapılan çalışma, 25 Şubat 2025, A/HRC/58/74, www.ecoi.net/en/file/local/2122388/g2503026.pdf, para. 29-30.

³⁴ a.g.e., para. 33.

³⁵ a.g.e., para. 43., Arapça kaynakların zorunlu kullanımı yargı sürecini şimdiden etkilemiş görünmektedir: "Avukatlar ayrıca, fiilî yetkililerin, ulusal diller olan Dari ve Peştuca'da mevcut olmayan şeriat kaynaklarına başvurulması yönünde talimat verdiğini, bu durumun ise hem hukuk profesyonelleri hem de Arapça bilmeyen sıradan kişiler açısından yasanın kökenini veya anlamını kavramayı zorlaştırdığını belirtmişlerdir. Bu da hukuki belirsizlik yaratmakta ve yasanın sıklıkla keyfî biçimde uygulanmasına yol açmaktadır." UN General Assembly, *Situation of Human Rights in Afghanistan*, A/79/330, 30 Ağustos 2024, www.ecoi.net/en/file/local/2118768/n2425329.pdf, para. 62.

³⁶ ACCORD, *Afganistan: Taliban'ın Bilgiye Erişim Uygulamaları ve Hukuki Politikalarının Özellikle de Kadınlar ve Kız Çocukları Üzerindeki Etkisine İlişkin Rapor*, Şubat 2025, www.ecoi.net/en/file/local/2122510/ACCORD_Afghanistan_February_2025-FINAL.pdf, s. 25-35; UNAMA, *Faziletin Teşviki ve Ahlaksızlığın Önlenmesi Yasasının Uygulanması, Denetimi ve Etkisi Üzerine Rapor*, 10 Nisan 2025, https://unama.unmissions.org/sites/default/files/pvpv_report_final_10_april_2025.pdf, s. 6-7, 9. Ancak: "Uygulama düzensiz olsa da, genel eğilim uyum yönündedir." UN Genel Kurulu, *Sözde Faziletin Teşviki ve Ahlaksızlığın Önlenmesi yasası Üzerine Çalışma*, 25 Şubat 2025, A/HRC/58/74, www.ecoi.net/en/file/local/2122388/g2503026.pdf, para. 78.

³⁷ UNAMA, *Faziletin Teşviki ve Ahlaksızlığın Önlenmesi yasasının Uygulanması, Yaptırımı ve Etkileri Üzerine Rapor*, 10 Nisan 2025, https://unama.unmissions.org/sites/default/files/pvpv_report_final_10_april_2025.pdf, s. 2-3, 7-8.

³⁸ Fiilî yetkililerin, Kabil ve ülke genelinde gelişmiş gözetim yeteneklerine sahip olduğu bildirilmiştir; bunlar arasında muhbirler, CCTV kameralarına erişim, mobil cihaz arama ve sosyal medya takibi bulunmaktadır. BM Genel Kurulu, *Situation of Human Rights in Afghanistan*, 20 Şubat 2025, A/HRC/58/80, www.ecoi.net/en/file/local/2122391/g2501399, para. 2, 26. Ayrıca bkz. BBC, *Inside the Taliban's Surveillance Network Monitoring Millions*, 27 Şubat 2025, www.bbc.com/news/articles/cjev9kzxeqqo.

³⁹ ACCORD, *Afganistan: Taliban'ın Bilgiye Erişim Uygulamaları ve Hukuki Politikalarının Özellikle de Kadınlar ve Kız Çocukları Üzerindeki Etkisine İlişkin Rapor*, Şubat 2025, www.ecoi.net/en/file/local/2122510/ACCORD_Afghanistan_February_2025-FINAL.pdf, s. 23-28; UNAMA, *Fiilî Yetkililerin Afganistan'daki Ahlakî Denetimi: İnsan Haklarına Etkiler*, Temmuz 2024, www.ecoi.net/en/file/local/2112252/moral_oversight_report_english_final.pdf, s. 2, 6, 22-23.

ve korku ikliminde bulunmaktadır.”⁴⁰ Özellikle Afgan kadınları açısından bu belirsizlik, toplumsal ve ailevi bağları zedeleyen süregelen bir ruh sağlığı krizine katkıda bulunmaktadır.⁴¹

15. Hukuki belirsizliğin yanı sıra, insan haklarının ve insani durumun izlenmesi de Afganistan'daki duruma dair bütüncül bir bakış açısı elde edilmesini engelleyen çok sayıda zorlukla karşı karşıyadır.⁴² Sivil alanın ve medya özgürlüğünün kısıtlanması, buna ek olarak korku nedeniyle uygulanan oto-sansür, bilgi eksikliğini daha da derinleştirmektedir.⁴³ Fiili yetkilileri eleştirmek amacıyla medya veya insan hakları kuruluşlarıyla görüşen kişilerin, fiili yetkililer tarafından tehditlere ve misillemelere maruz kaldıkları bildirilmektedir.⁴⁴ Kadın ve kız çocuklarına yönelik programlar – örneğin toplumsal cinsiyete dayalı şiddetin izlenmesi veya hayatta kalanlara destek sağlanması – ciddi kısıtlamalarla karşılaşmakta ve çoğu zaman hassas verileri toplayamamaktadır.⁴⁵ Bazı durumlarda, fiili yetkililer hassas bilgilere erişim talep etmiştir.⁴⁶ Koruma Kümesi'ne göre, “[v]eri toplama ve vaka yönetimi, [fiili yetkililerin] sürekli müdahalesi ve kısıtlamaları nedeniyle insani koruma hizmetleri açısından zorluk teşkil etmektedir [...] toplanan veriler [...] risklerin boyutuna dair kesin bir değerlendirme sunmayabilir.”⁴⁷ İzlemenin mümkün olduğu durumlarda dahi, bilgi verenler ve yararlanıcılar korku kaynaklı oto-sansüre başvurabilmektedir.⁴⁸
16. Afganistan'da bilgi toplama ve raporlama önündeki engeller göz önünde bulundurulduğunda, insan hakları ihlalleri ve kötü muamelelerin sıklıkla belgelendirilmeden ve rapor edilmeden kalması muhtemeldir. UNHCR, karar vericileri, fiili yetkililer tarafından ferman çıkarma süreçlerinde benimsenen yöntemlere içkin belirsizlik ve öngörülemezlik ile birlikte Afganistan'ın önceki hukukî çerçevesinin uygulanabilirliğine dair süregelen belirsizlikler ve eksik menşé ülke bilgisi karşısında gerekli dikkati göstermeye çağırılmaktadır. Karar vericiler, insan hakları ve insani yardım kuruluşları ile

⁴⁰ BM Genel Kurulu, *Afganistan'da İnsan Hakları Durumu*, 20 Şubat 2025, A/HRC/58/80, www.ecoi.net/en/file/local/2122391/g2501399, para. 2. Örneğin gazeteciler ve medya çalışanları için: “İhlalleri belirleme prosedürlerindeki belirsizlik ve muğlaklık, bu yazılı olmayan kuralları ihlal etme korkusuyla yaygın oto-sansüre yol açmıştır.” UNAMA, *Afganistan'da Medya Özgürlüğü*, Kasım 2024, www.ecoi.net/en/file/local/2118212/unama_report_on_media_freedom_in_afghanistan.pdf, S. 13.

⁴¹ “Gelecekleri konusundaki belirsizlik, temel özgürlüklerinin giderek kısıtlanması, uluslararası fonların çekilmesi ve genç profesyonellerin göçü nedeniyle büyük ölçüde çökmüş bir sağlık sistemi ile nüfus yer değiştirmeleri, Afgan kadınlarının ciddi ve tehlikeli bir ruh sağlığı krizi yaşamamasına yol açmaktadır.” M. Safi ve A.M. Rivas, *Afgan Kadınlar ve Kız Çocukları Arasında Ruh Sağlığı Krizi*, Aralık 2023, https://media.odi.org/documents/The_mental_health_crisis_among_Afghan_women_and_girls_mh6O2uX.pdf, s. 6, bkz. ayrıca s. 11-14. Ayrıca bkz. Malala Fonu, *Afgan Kadınlar ve Kız Çocukları Taliban'ın Yeni "Faziletin Teşviki ve Ahlaksızlığın Önlenmesi" Yasalarının Günlük Hayatlarını Nasıl Etkilediğini Anlatıyor*, 4 Aralık 2024, <https://malala.org/news-and-voices/afghan-women-share-how-life-has-changed-under-new-taliban-edicts>.

⁴² UNAMA'ya göre, “bilgiye erişimdeki kısıtlamalar nedeniyle insan hakları ihlallerinin muhtemelen eksik bildirildiği” görülmektedir. UNAMA, *Afganistan'da Medya Özgürlüğü*, Kasım 2024, www.ecoi.net/en/file/local/2118212/unama_report_on_media_freedom_in_afghanistan.pdf, s. 7; UNAMA, *Fiili Yetkililerin Ahlakî Denetimi: Afganistan'da İnsan Hakları Üzerine Etkileri*, Temmuz 2024, www.ecoi.net/en/file/local/2112252/moral_oversight_report_english_final.pdf, s. 4. Ayrıca bkz. ACCORD, *Afganistan: Taliban'ın Bilgiye Erişim Uygulamaları ve Hukukî Politikalarının Özellikle de Kadınlar ve Kız Çocukları Üzerindeki Etkisine İlişkin Rapor*, Şubat 2025, www.ecoi.net/en/file/local/2122510/ACCORD_Afganistan_February_2025-FINAL.pdf, s. 9-18; Rawadari, *Gözdağı, Baskı ve Sansür: Afganistan'da Bilgiye Erişim ve İfade Özgürlüğünün Durumu*, Mayıs 2024, <https://rawadari.org/reports/intimidation-repression-and-censorship-the-status-of-access-to-information-and-freedom-of-expression-in-afghanistan/>, s. 5, 9-10.

⁴³ “Afgan Ulusal Gazeteciler Birliği (ANJU) tarafından Eylül 2023'te yapılan bir ankete göre, ankete katılan 433 gazetecinin yalnızca %1'i Afganistan'da bilgi erişimini iyi bulmuştur.” UNAMA, *Afganistan'da Medya Özgürlüğü*, Kasım 2024, www.ecoi.net/en/file/local/2118212/unama_report_on_media_freedom_in_afghanistan.pdf, s. 19, bkz. ayrıca s. 12-20. Ayrıca bkz. ACCORD, *Afganistan: Taliban'ın Bilgiye Erişim Uygulamaları ve Hukukî Politikalarının Özellikle de Kadınlar ve Kız Çocukları Üzerindeki Etkisine İlişkin Rapor*, Şubat 2025, www.ecoi.net/en/file/local/2122510/ACCORD_Afganistan_February_2025-FINAL.pdf, s. 9-10; Rawadari, *Gözdağı, Baskı ve Sansür: Afganistan'da Bilgiye Erişim ve İfade Özgürlüğünün Durumu*, Mayıs 2024, <https://rawadari.org/reports/intimidation-repression-and-censorship-the-status-of-access-to-information-and-freedom-of-expression-in-afghanistan/>, pp. 16-23.

⁴⁴ “Rawadari'nin bulguları, 2024'ün ilk yarısında bilgiye erişimin, Taliban tarafından artan kısıtlamalar nedeniyle 2023'ün aynı dönemine göre önemli ölçüde zorlaştığını göstermektedir. [...] Fiili Genel İstihbarat Müdürlüğü (GDI), aktivistleri, gazetecileri ve insan hakları savunucularını çağırmakta ve medyaya veya insan hakları kuruluşlarına bilgi vermemeleri yönünde zorunlu taahhütler almaktadır. Görüşülen kişiler, Rawadari'ye Taliban'ın medyaya veya insan hakları kuruluşlarına bilgi verilerse tutuklama ve işkence ile tehdit ettiklerini bildirmiştir. Hatta Rawadari, mağdurların yakınlarının ve aile üyelerinin medyaya veya insan hakları kuruluşlarına bilgi verdikleri için tutuklandığı ve hapsedildiği vakaları belgelemiştir. Bu nedenle, hakim olan korku ve güvensizlik atmosferi, vatandaşları, özellikle mağdurlar ve tanıkları, sessiz kalmaya zorlamıştır.” Rawadari, *Afganistan Yarı Yıl İnsan Hakları Durumu Raporu*, Ağustos 2024, <https://rawadari.org/reports/the-afghanistan-mid-year-human-rights-situation-report-january-june-30-2024/>, s. 6-7.

⁴⁵ Special Inspector General for Afghanistan Reconstruction (SIGAR), *Afganistan'da Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele: ABD Devleti ve USAID, Hedefler Geliştirmeden ve Saha Ziyaretlerini Artırmadan Çabaların Etkisini Tam Olarak Belirleyemez*, Kasım 2024, www.sigar.mil/Portals/147/Files/Reports/Audits-and-Inspections/Financial-Audits/SIGAR-25-03-AR.pdf, s. 4, 16. Cinsiyete göre ayrıştırılmış veri toplanmanın zorlukları için bkz. UN Women, *Afganistan: 2024 Cinsiyet Ülke Profili*, 7 Haziran 2024, www.unwomen.org/sites/default/files/2024-06/Afganistan%20Gender%20Profile%202024.pdf, s. 11. Ayrıca bkz. UN Güvenlik Konseyi, *Afganistan'daki Durum ve Uluslararası Barış ve Güvenlik Üzerine Etkileri*, 21 Şubat 2025, S/2025/109, <https://docs.un.org/en/A/79/797>, para. 57.

⁴⁶ “Ocak-Ekim 2024 arasında insani yardım çalışanları, varlıkları ve tesislerine yönelik 84 şiddet olayı bildirilmiştir [...] 15 olayda personele yönelik tehditler, hassas verilerin talep edilmesi dahil yer almıştır.” OCHA, *Afganistan: İnsani Yardım İhtiyaçları ve Müdahale Planı*, Aralık 2024, www.unocha.org/attachments/f27aee21-5770-46a5-9706-fa3a0f92f945/Afganistan-Humanitarian-Needs-and-Response-Plan-2025.pdf, s. 32.

⁴⁷ Protection Cluster, *Afganistan: Koruma Analizi Güncellemesi*, Ocak 2025, www.ecoi.net/en/file/local/2121426/afghanistan_pau_dec_2024_final_0.pdf, s. 18.

⁴⁸ ACCORD, *Afganistan: Taliban'ın Bilgiye Erişim Uygulamaları ve Hukukî Politikalarının Özellikle de Kadınlar ve Kız Çocukları Üzerindeki Etkisine İlişkin Rapor*, Şubat 2025, www.ecoi.net/en/file/local/2122510/ACCORD_Afganistan_February_2025-FINAL.pdf, s. 9-18.

medyanın Afganistan'da görevlerini kesintisiz biçimde yerine getirme imkânlarının kısıtlı olduğunu dikkate alarak, bilgi eksikliğinden hareketle olumsuz çıkarımlar yapmamalıdır.

Risk Profilleri

17. UNHCR'nin izleme faaliyetleri kapsamında hem kaçış halindeki hem de hâlihazırda yurt dışında bulunan Afganlardan alınan bilgiler de dahil olmak üzere, Afganistan'daki yaygın insan hakları ihlallerini ortaya koyan mevcut raporlar, çok sayıda Afganın uluslararası koruma ihtiyacı olacağını göstermektedir. Aşağıda belirtilen profiller listesi, haklı bir nedene dayalı zulüm korkusu olabilecek tüm Afgan profillerinin kapsamlı bir biçimde sıralanması amacını taşımamaktadır. Uluslararası koruma için yapılan her başvuru, başvuru sahibi tarafından sunulan delillerin yanı sıra mevcut olduğu ölçüde tüm ilgili menşe ülke bilgileri dikkate alınarak, kendi koşulları çerçevesinde değerlendirilmelidir. UNHCR, zulüm riski altındaki kişilerin aile üyeleri ve onlarla yakın ilişki içinde bulunan diğer kişilerin de sıklıkla risk altında olduğunu not etmektedir.⁴⁹

Kadınlar ve Kız Çocukları

18. 2021'den bu yana kademeli olarak yayımlanan emirler ve fermanlar, diğerlerinin yanı sıra, kadınlar ve kız çocuklarının ortaokul ve üniversitelere devam etmesini veya buralarda öğretmenlik yapmasını yasaklamış;⁵⁰ – bazı durumlarda kız çocukları için dahi – yüzün örtülmesini ve bazı vilayetlerde tüm bedeninin örtülmesini zorunlu kılmış; kadınların evden çıkarken, seyahat ederken veya toplu taşıma araçlarını kullanırken bir erkek akrabaları ("mahrem") eşliğinde olmalarını şart koşmuş; kadınlara ait umumi hamamları kapatmış; kadınların parklara, spor salonlarına ve spor yapmaya erişimini yasaklamış; kamu hizmetinde çalışan kadınlar için kısıtlamalar getirmiş ve fiilen birçok kadın çalışanı çeşitli sektörlerdeki işlerinden uzaklaştırmış; yabancı ve yerel sivil toplum kuruluşlarının kadın istihdam etmesini yasaklamış; ve toplumsal cinsiyete dayalı şiddet mağdurlarına yönelik destek programları gibi insani faaliyetlere sınırlamalar getirmiştir.⁵¹ Bu emir ve fermanların kapsamı ve uygulanmasına ilişkin belirsizlik, güvensizliğe yol açmış ve "korku ve sindirme iklimi" yaratmıştır.⁵²
19. Yukarıda belirtildiği üzere, fiilî yetkililer Ağustos 2024'te Faziletin Teşviki ve Ahlaksızlığın Önlenmesi Yasası'nı kabul etmiş, bu yolla 2021'den itibaren farklı kanallardan yayımlanmış birçok emir ve fermanı resmileştirmiş ve katı davranış kurallarının uygulanmasını güçlendirmiştir.⁵³ Bununla birlikte, fiilî yetkililer sosyal medya ya da sözlü talimatlar yoluyla ilave kısıtlamalar getirmeye devam etmiştir.⁵⁴

⁴⁹ BM Genel Kurulu, *Kadınlar ve Kız Çocukları için Adalet Erişim ve Koruma ile Çoklu ve Kesişen Ayrımcılık Biçimlerinin Etkisi*, 16 Haziran 2025, A/HRC/59/25, www.ecoi.net/en/file/local/2127745/g2508942.pdf, para. 85; BM Genel Kurulu, *Afganistan'da İnsan Hakları Durumu*, 20 Şubat 2025, A/HRC/58/80, www.ecoi.net/en/file/local/2122391/g2501399, para. 68. Birleşik Krallık merkezli insan hakları kuruluşu Rawadari, 2024 yılında eski devlet çalışanlarının aile üyelerinin bilinmeyen silahlı kişiler tarafından öldürüldüğünü ve mağdurlar ile aile üyelerinin herhangi bir ihlale ilişkin medyaya konuşmalarının engellendiğini veya konuşmaları halinde cezalandırıldığını tespit etmiştir. Taliban muhaliflerinin ve eleştirmenlerinin aile üyeleri gözaltına alınmış ve kaybolmuştur. Rawadari, *Afganistan Yıl Ortası İnsan Hakları Durumu Raporu*, Ağustos 2024, <https://rawadari.org/reports/the-afghanistan-mid-year-human-rights-situation-report-january-june-30-2024/>, s. 7, 9, 11-12, 14.

⁵⁰ UNICEF, *Afganistan'da Yeni Eğitim Yılı Başlarken, Neredeyse 400.000 Daha Fazla Kız Çocuğu Eğitim Hakkından Mahrum Bırakıldı, Toplam 2,2 Milyon Kız Çocuğu*, UNICEF İcra Direktörü Catherine Russell'in Afganistan'da Kız Çocukları için Ortaöğretim Eğitimi Yasağı Üçüncü Yıldönümü Açıklaması, 21 Mart 2025, www.unicef.org/press-releases/new-school-year-starts-afghanistan-almost-400000-more-girls-deprived-their-right.

⁵¹ BM Genel Kurulu, *Kadınlar ve Kız Çocukları için Adalet Erişim ve Koruma ile Çoklu ve Kesişen Ayrımcılık Biçimlerinin Etkisi*, 16 Haziran 2025, A/HRC/59/25, www.ecoi.net/en/file/local/2127745/g2508942.pdf; USIP, *Taliban'ın Kadınlara Yönelik (Kötü) Muamelesini İzlemek*, 15 Eylül 2025'te erişildi, www.usip.org/tracking-talibans-mistreatment-women; UNAMA, *Afganistan'da İnsan Hakları Durumuna Güncelleme: Ekim-Aralık 2024*, 28 Ocak 2025, https://unama.unmissions.org/sites/default/files/human_rights_situation_in_afghanistan_october_-_december_2024_-_english_0.pdf, s. 9.

⁵² "Talimatlar çeşitli biçimlerde ve sıklıkla yalnızca sözlü olarak verilmektedir ve bazı durumlarda netlik, tutarlılık ve hukuki kesinlikten yoksundur. Bu talimatlara uyulmaması zaman zaman ağır cezalarla sonuçlanabilir. Talimatların belirsizlikleri ve tutarsızlıkları, uyulmaması durumunda uygulanacak cezaların öngörülemezliği, şiddeti ve orantısızlığı ile bireylerin özel alandaki faaliyetlerini düzenleyen kısıtlayıcı önlemler, korku ve yıldırma ortamına katkı sağlamaktadır." UNAMA, *Afganistan'da Fiilî Yetkililerin Ahlaki Gözetimi: İnsan Haklarına Etkileri*, Temmuz 2024, www.ecoi.net/en/file/local/2112252/moral_oversight_report_english_final.pdf, s. 2-3.

⁵³ "21 Ağustos [2024]'te Resmî Gazete'de PVPV Yasası'nın yayımlanmasının ardından, fiili Faziletin Teşviki ve Ahlaksızlığın Önlenmesi Bakanlığı, yasanın uygulanmasını sağlamak için çabalarını yoğunlaştırmış, eğitim vererek ve fiili denetçilerin sayısını artırarak denetimleri sıkılaştırmıştır." BM Güvenlik Konseyi, *Afganistan'daki Durum ve Uluslararası Barış ve Güvenlik Açısından Sonuçları*, 6 Aralık 2024, S/2024/876, www.ecoi.net/en/file/local/2120503/n2435924.pdf, para. 6. Bkz. ayrıca Protection Cluster, *Afganistan: Koruma Analizi Güncellemesi*, Ocak 2025, https://globalprotectioncluster.org/sites/default/files/2025-02/afghanistan_pau_dec_2024_final_0.pdf, s. 4.

⁵⁴ Örneğin, Taliban lideri Aralık 2024'te yeni konut yapımı ile ilgili bir ferman yayımlamış ve mevcut evlerde mutfak pencerelerinin örtülmesini önererek komşuların kadınları görememesini sağlamıştır. Le Monde, *Taliban'ın Kadın Haklarına Saldırısı Afganistan'da Yeni Bir Seviyeye Ulaştı*, 3 Ocak 2025, www.lemonde.fr/en/international/article/2025/01/03/taliban-assault-on-women-s-rights-reaches-a-new-level-in-afghanistan_6736656_4.html. Bkz. ayrıca BM Genel Kurulu, *Afganistan'da İnsan Hakları Durumu*, 20 Şubat 2025, A/HRC/58/80, www.ecoi.net/en/file/local/2122391/g2501399, para. 16; Inter Press Service, *Taliban Fermanları Afgan Kadınları İçin Krizi Kötüleştiriyor, Tüm STK Çalışmaları Yasaklanıyor*, 20 Ocak 2025, www.ipsnews.net/2025/01/talibans-decrees-worsen-crisis-for-afghan-women-banning-all-ngo-work/; Protection Cluster, *Afganistan: Koruma Analizi Güncellemesi*, Ocak 2025, https://globalprotectioncluster.org/sites/default/files/2025-02/afghanistan_pau_dec_2024_final_0.pdf, s. 3.

Faziletin Teşviki ve Ahlaksızlığın Önlenmesi Bakanlığı görevlileri, kısıtlamaları ihlal ettiklerini düşündükleri kişilere yönelik cezalar uygulamakta ve güç kullanmakta; bu kapsamda “tehditler, keyfi tutuklama ve gözaltılar ve aşırı güç kullanımı” da dahil olmak üzere yöntemlere başvurmaktadır.⁵⁵ Ağustos 2024’te fiilî yetkililer, Faziletin Teşviki ve Ahlaksızlığın Önlenmesi Bakanlığı’nın Ağustos 2023’ten bu yana “ahlak kurallarını ihlal ettikleri” gerekçesiyle 13.000 kişiyi gözaltına aldığını duyurmuştur.⁵⁶ Faziletin Teşviki ve Ahlaksızlığın Önlenmesi Bakanlığı görevlilerinin yasayı geniş yorumladığı, Faziletin Teşviki ve Ahlaksızlığın Önlenmesi Yasası’nda yer alan hükümlerden daha katı kurallar uyguladığına ilişkin raporlar bulunmaktadır.⁵⁷

20. Taliban’ın, topluluklarda uyumsuzluğu tespit etmek amacıyla muhbirler kullandığı bildirilmektedir; bu durum toplumsal dayanışmayı zayıflatmakta ve korku ile birbirini denetleme ortamı yaratmaktadır.⁵⁸ Fiilî yetkililerin, toplulukların ve ailelerin kadınlar ve kız çocukları üzerindeki kısıtlamaları uygulamalarını beklemesi, bildirildiğine göre “toplumsal ve ailevi dinamikleri yeniden şekillendirmektedir.”⁵⁹ Fiilî yetkililere göre, bu yasayı veya fiilî yetkililer tarafından yayımlanan diğer herhangi bir yasayı eleştirmek Şeriat hukukunu eleştirmekle eşdeğer sayıldığından yasaklanmıştır.⁶⁰
21. Faziletin Teşviki ve Ahlaksızlığın Önlenmesi Yasası’nın yayımlanmasından bu yana, uygulamanın ve Faziletin Teşviki ve Ahlaksızlığın Önlenmesi Bakanlığı görevlilerinin varlığının arttığı bildirilmiştir.⁶¹

⁵⁵ UNAMA, *Afganistan’da Fiilî Yetkililerin Ahlakî Gözetimi: İnsan Haklarına Etkileri*, Temmuz 2024, www.ecoi.net/en/file/local/2112252/moral_oversight_report_english_final.pdf, s. 3, 8, 12, 22. Bu yetkililer yalnızca “kamu alanında” faaliyet göstermeleri gerektiği (yasa tarafından tanımlanmayan ve yorumlanmaya açık bir alan) ve yalnızca kamuya açık şekilde gerçekleşen ihlalleri yayımlamaları (Şeriat hukukunda gerekçesi olmadığı sürece) gerekirken, Faziletin Teşviki ve Ahlaksızlığın Önlenmesi bakanlığı ajanlarının ev aramaları yaptığı veya cep telefonlarını kontrol ettiği yönünde raporlar bulunmaktadır. Birleşmiş Milletler Genel Kurulu, *Sözde Faziletin Teşviki ve Ahlaksızlığın Önlenmesi Yasası Üzerine Çalışma*, 25 Şubat 2025, A/HRC/58/74, www.ecoi.net/en/file/local/2122388/g2503026.pdf, para. 38. “Ocak 2024’te Taliban, zorunlu başörtüsü kurallarına uymayan kadın ve kız çocuklarını tutuklamak için bir kampanya başlatmıştır. Onlarca kadın ve kız çocuğu Taliban gözetimine alınmış, birçok kişi aşağılayıcı muamele, işkence ve hatta tecavüz bildirmiştir.” Afghan Witness, *Kadınların Silinmesi*, 14 Ağustos 2024, www.info-res.org/afghan-witness/reports/the-erasure-of-women/.

⁵⁶ Uluslararası Af Örgütü, *Dünyadaki İnsan Hakları Durumu: Afganistan 2024*, 29 Nisan 2025, www.ecoi.net/en/document/2124593.html.

⁵⁷ “Vilayet düzeyindeki fiilî Faziletin Teşviki ve Ahlaksızlığın Önlenmesi Müdürlükleri, Faziletin Teşviki ve Ahlaksızlığın Önlenmesi Yasası’nda açıkça belirtilmeyen mahremiyet gerekliliğini uygulamakta, bu durum kadınların ve kız çocuklarının kamu hizmetlerine erişimini, işe gitmelerini ve ev dışındaki diğer faaliyetlerini gerçekleştirmelerini engelleyen ek engeller yaratmaktadır.” UNAMA, *Afganistan’da İnsan Hakları Durumuna Güncelleme: Ekim-Aralık 2024*, 28 Ocak 2025, https://unama.unmissions.org/sites/default/files/human_rights_situation_in_afghanistan_october_-_december_2024_-_english_0.pdf, s. 2. Bkz. ayrıca ACCORD, *Afganistan: Taliban’ın Bilgiye Erişim Uygulamaları ve Hukuki Politikalarının Özellikle de Kadınlar ve Kız Çocukları Üzerindeki Etkisine İlişkin Rapor*, Şubat 2025, www.ecoi.net/en/file/local/2122510/ACCORD_Afganistan_February_2025-FINAL.pdf, s. 77-78.

⁵⁸ BM Genel Kurulu, *Afganistan’da İnsan Hakları Durumu*, 20 Şubat 2025, A/HRC/58/80, www.ecoi.net/en/file/local/2122391/g2501399, para. 26. Raporlara göre, aileler de kadınlar ve kız çocuklarını kısıtlamakta veya bu kısıtlamaları dayatmaktadır; gerekçe olarak fiilî yetkililer tarafından uygulanan cezalar ve utanç riski ile erkek aile üyelerinin maruz kalabileceği riskler gösterilmektedir. Bkz. UNAMA, *Sözde Faziletin Teşviki ve Ahlaksızlığın Önlenmesi Yasası’nın Uygulanması, Yaptırımı ve Etkileri Üzerine Rapor*, 10 Nisan 2025, https://unama.unmissions.org/sites/default/files/pvpv_report_final_10_april_2025.pdf, s. 11; BM Genel Kurulu, *Sözde Faziletin Teşviki ve Ahlaksızlığın Önlenmesi Yasası Üzerine Çalışma*, 25 Şubat 2025, A/HRC/58/74, www.ecoi.net/en/file/local/2122388/g2503026.pdf, para. 81; ACCORD, *Afganistan: Taliban’ın Bilgiye Erişim Uygulamaları ve Hukuki Politikalarının Özellikle de Kadınlar ve Kız Çocukları Üzerindeki Etkisine İlişkin Rapor*, Şubat 2025, www.ecoi.net/en/file/local/2122510/ACCORD_Afganistan_February_2025-FINAL.pdf, s. 42, 79-81; UNHCR, *Afganistan Aylık Koruma İzleme Özeti*, 29 Ocak 2025, www.ecoi.net/en/file/local/2121103/Afganistan+Monthly+Protection+Monitoring+Summary+Dec+2024.pdf, s. 5.

⁵⁹ BM Genel Kurulu, *Kadınlar ve Kız Çocukları için Adalet Erişim ve Koruma ile Çoklu ve Kesişen Ayrımcılık Biçimlerinin Etkisi*, 16 Haziran 2025, A/HRC/59/25, www.ecoi.net/en/file/local/2127745/g2508942.pdf, para. 27; UNAMA, *Sözde Faziletin Teşviki ve Ahlaksızlığın Önlenmesi Yasası’nın Uygulanması, Yaptırımı ve Etkileri Üzerine Rapor*, 10 Nisan 2025, https://unama.unmissions.org/sites/default/files/pvpv_report_final_10_april_2025.pdf, s. 11; UN Women, *Kadınların Silinmeye Karşı Azmi: Taliban’ın Ele Geçirışinden Üç Yıl Sonra, Ağustos 2024*, www.unwomen.org/sites/default/files/2024-08/resolve-of-afghan-women-in-the-face-of-erasure-three-years-since-the-taliban-takeover-en.pdf, s. 5. Bu kurumsallaşmış ve sistematik yaklaşımın, kadınlara ve kız çocuklarına yönelik baskının derinleşmesine yol açacak şekilde muhafazakar ve baskıcı sosyal normlara doğru kaymalara neden olduğuna dair işaretler bulunmaktadır.” UN Women, *Afganistan: Toplumsal Cinsiyet Ülke Profili 2024*, 7 Haziran 2024, www.unwomen.org/sites/default/files/2024-06/Afganistan%20Gender%20Profile%202024.pdf, s. 12. Kadın aile üyelerinin ihlalleri nedeniyle erkekleri sorumlu kılarak fiilî yetkililer, “erkeklerin hem güvensiz hissetmesine hem de daha baskıcı ve muhafazakar bir dünya görüşünü benimsemeye zorlanmasına” yol açmıştır. IOM, UNAMA ve UN Women, *Ülke Geneline Kadınlar ile Yapılan Danışma Toplantılarının Özet Raporu: Nisan 2024, Temmuz 2024*, https://asiapacific.unwomen.org/sites/default/files/2024-07/af-c1048-situation-of-afghan-women_april_english.pdf, s. 6. Bkz. ayrıca M. Safi ve A.M. Rivas, *Afgan Kadınlar ve Kız Çocukları Arasındaki Ruh Sağlığı Krizi*, Aralık 2023, https://media.odi.org/documents/The_mental_health_crisis_among_Afghan_women_and_girls_mh602uX.pdf, s. 11.

⁶⁰ BM Güvenlik Konseyi, *Afganistan’daki Durum ve Uluslararası Barış ve Güvenlik Açısından Sonuçları*, 6 Aralık 2024, S/2024/876, www.ecoi.net/en/file/local/2120503/n2435924.pdf, para. 11; Amu TV, *Taliban, Kanun Eleştirmenlerini Mahkemeye Sevk Edeceklerini Uyardı*, 12 Eylül 2024, <https://amu.tv/123198/>.

⁶¹ BM Genel Kurulu, *Sözde Faziletin Teşviki ve Ahlaksızlığın Önlenmesi Yasası Üzerine Çalışma*, 25 Şubat 2025, A/HRC/58/74, www.ecoi.net/en/file/local/2122388/g2503026.pdf, para. 78.

Kadın reisli haneler, dul kadınlar, etnik ve dini azınlıklardan gelen kadınlar ile yerinden edilmiş kadınlar özellikle etkilenmiş olup, yasanın azınlıkların yoğun olarak yaşadığı bölgelerde daha sıkı uygulanmakta olduğuna dair raporlar bulunmaktadır.⁶² Kadınlar üzerindeki etkiler arasında, güçsüzlük ve kendi yaşamları üzerindeki kontrollerini tamamen yitirdikleri duygusu, kötüleşen ruh sağlığı, izolasyon ve korku yer almaktadır.⁶³ Mevcut insani ve ekonomik durum bağlamında getirilen kısıtlamalar, kadınların erkeklerle kıyasla daha büyük ekonomik etkilerle karşılaşmasına neden olmaktadır.⁶⁴ Afganistan'daki kadınlar, evden çıktıklarında kendilerini güvende hissetmediklerini ifade etmektedir.⁶⁵ Bildirildiği üzere, intihar girişiminde bulunan kadın ve kız çocuklarının sayısında artış gözlenmiş olup,⁶⁶ bunun sebeplerinden biri olarak sıklıkla aile içi şiddet gösterilmektedir.⁶⁷ Toplumsal cinsiyete dayalı şiddet yaygınlığını sürdürmekte ve şiddetli insani durum nedeniyle muhtemelen artmıştır; buna rağmen, kadınlar ve kız çocukları adalete erişimde ciddi güçlükler yaşamaktadır.⁶⁸

22. Fiilî yetkililere yönelik uluslararası baskı, kadın haklarına saygı gösterilmesini sağlamakta başarısız olmuş ve kısıtlamaların daha da yoğunlaşmasını engelleyememiştir.⁶⁹ Afganistan içinde, Taliban sert tutumunu sürdürmektedir; 2025 başlarında, fiilî Dışişleri Bakan Yardımcısı, fiilî yetkililerin kız çocuklarının eğitimi konusundaki politikalarını eleştirmesinin ardından Afganistan'ı terk etmek zorunda kalmıştır.⁷⁰

⁶² a.g.e., para. 65, 68, 80. Bkz. ayrıca ACCORD, *Afganistan: Taliban'ın Bilgiye Erişime İlişkin Uygulamaları ve Hukuki Politikalarının Özellikle de Kadınlar ve Kız Çocukları Üzerindeki Etkileri*, Şubat 2025, www.ecoi.net/en/file/local/2122510/ACCORD_Afghanistan_February_2025-FINAL.pdf, s. 8, 27-28, 37, 82; UNDP, *Afgan Ekonomisi, Hanehalkları ve Kesitsel Sektörlerdeki Değişiklikler (Ağustos 2021-Ağustos 2023)*, 18 Ocak 2025, www.undp.org/sites/g/files/zskgke326/files/2024-01/tyir_0.pdf, s. 35-39. "Aralık 2023 ve Ocak 2024'te, fiili Faziletin Teşviki ve Ahılsızlığın Önlenmesi Dairesi yetkilileri, fiili Polis ile işbirliği içinde, Nisan 2022'de çıkarılan sıkı başörtüsü kurallarını uygulamak için bir dizi önlem almıştır. Özellikle Batı Kabul/Dasht-e-Barchi'de (Hazara nüfusunun yoğun olduğu bir bölgede) ve bazı tutuklamalar Khair Khana'da (çoğunlukla Tacik ve Panjşir kökenli nüfus) gerçekleşmiş, kadınlara ve kız çocuklarına sözlü uyarılar verilmiş ve keyfi tutuklamalar yapılmıştır. Tutuklanan kadınların çoğu birkaç saat sonra, mahreminin kadının gelecekte başörtüsü kararına uyması garantisi imzalaması ile serbest bırakılmıştır. Ancak bazıları ek cezalandırma ve kötü muameleyle maruz kalmıştır." BM İnsan Hakları Konseyi, *Afganistan'da İnsan Hakları Durumu*, 4 Şubat 2025, A/HRC/57/22, www.ecoi.net/en/file/local/2114653/g2416116.pdf, para. 8. "Kadınların başında olduğu hanehalkları Afganistan nüfusunun %10'undan fazlasını oluşturmaktadır olup, sınırlı kaynaklar ve haklarını ve fırsatlarını kısıtlayan ayrımcı uygulamalar nedeniyle artan savunmasızlıkla karşı karşıyadır." Protection Cluster, *Afganistan: Koruma Analizi Güncellemesi*, Ocak 2025, https://globalprotectioncluster.org/sites/default/files/2025-02/afghanistan_pau_dec_2024_final_0.pdf, s. 7.

⁶³ *AfganAid, Teselli ve Güç: Afgan Kadınlara Ruh Sağlığı Desteği Sağlamak*, erişim 15 Eylül 2025, www.afghanaid.org.uk/solace-and-strength; ACCORD, *Afganistan: Taliban'ın Bilgiye Erişime İlişkin Uygulamaları ve Hukuki Politikalarının Özellikle de Kadınlar ve Kız Çocukları Üzerindeki Etkileri*, Şubat 2025, www.ecoi.net/en/file/local/2122510/ACCORD_Afghanistan_February_2025-FINAL.pdf, s. 38-40. Bkz. ayrıca M. Safi ve A.M. Rivas, *Afgan Kadınlar ve Kız Çocukları Arasındaki Ruh Sağlığı Krizi*, Aralık 2023, https://media.odi.org/documents/The_mental_health_crisis_among_Afghan_women_and_girls_mh6O2uX.pdf, s. 12-15.

⁶⁴ Temmuz 2024'te: "Danışılan kadınların %57'si önceki üç ay içinde mali durumlarında belirgin bir düşüş yaşadığını belirtmiş, bu oran erkeklerde %34'tür. [...] Afgan kadınları iş bulma ve işte kalma konusunda ciddi zorluklarla karşı karşıyadır. Kadınlar tamamen yasaklanmamışsa bile, çoğunlukla niteliksiz ve düşük ücretli işler teklif edilmektedir (nitelik ve deneyim fark etmeksizin)." UNAMA ve diğerleri, *Afgan Kadınlarla Ülke Genelinde Danışmaların Özeti: Temmuz 2024*, Ekim 2024, https://asiapacific.unwomen.org/sites/default/files/2024-10/af-c1242-final-consulation-report_july-2024-en-r02.pdf, s. 3, 6-7.

⁶⁵ "Danışılan kadınların çoğunluğu (%69) evlerinden tek başına çıkarken güvensiz hissettiklerini belirtmiş, bunun sosyal izolasyona ve yaygın ruh sağlığı sorunlarına (artan depresyon ve anksiyete düzeyleri dahil) katkıda bulunduğunu ifade etmiştir. [...] [PVPV yasası] kadınların izolasyonunu ve boyun eğdirilmesini kötüleştirme riski taşımaktadır." UNAMA ve diğerleri, *Afgan Kadınlarla Ülke Genelinde Danışmaların Özeti: Temmuz 2024*, Ekim 2024, https://asiapacific.unwomen.org/sites/default/files/2024-10/af-c1242-final-consulation-report_july-2024-en-r02.pdf, s. 3-4.

⁶⁶ El Pais, *Taliban Yasalarının Afgan Kadınlarının Ruh Sağlığı Üzerindeki Bedeli: 'Her Gece Namaz Matımda Çöküyorum. Her Gün Ahlak Polisi Beni Aşağılıyor'*, 26 Aralık 2024, <https://english.elpais.com/international/2024-12-26/the-toll-of-taliban-laws-on-afghan-womens-mental-health-i-break-down-at-night-on-my-prayer-mat-every-day-the-morality-police-insult-me.html>; Kabul Now, *Kadınlar Arasında Artan İntihar Oranı Taliban Baskısının Etkilerini Açığa Çıkıyor*, 20 Kasım 2024, <https://kabulnow.com/2024/11/rising-suicide-rate-among-women-lay-bare-the-impact-of-talibans-oppression/>; The Guardian, *'Umutsuzluk Yerleşiyor': Taliban Afganistan'ında Kadın İntiharları Artıyor*, 28 Ağustos 2023, www.theguardian.com/world/2023/aug/28/despair-is-settling-in-female-suicides-on-rise-in-talibans-afghanistan. "[Özel Raportör] özellikle genç kadınlar ve kız çocukları arasında stres, anksiyete, depresyon, intihar ve intihar düşüncesi ile ilgili alarm verici raporlar almaya devam etmektedir [...] sınırlı ruh sağlığı ve psikososyal destek hizmetleri nedeniyle durum kötüleşmektedir." BM Genel Kurulu, *Afganistan'da İnsan Hakları Durumu*, 20 Şubat 2025, A/HRC/58/80, www.ecoi.net/en/file/local/2122391/g2501399, para. 22.

⁶⁷ UN Women, *Afganistan: Cinsiyet Ülke Profili 2024*, www.unwomen.org/sites/default/files/2024-06/Gender-country-profile-Afghanistan-en.pdf, s. 36.

⁶⁸ BM Genel Kurulu, *Kadınlar ve Kız Çocukları için Adalete Erişim ve Koruma ile Çoklu ve Kesişen Ayrımcılık Biçimlerinin Etkisi*, 16 Haziran 2025, A/HRC/59/25, www.ecoi.net/en/file/local/2127745/g2508942.pdf; UNAMA vd., *Afgan Kadınlarla Ülke Genelinde Danışmaların Özeti: Temmuz 2024*, Ekim 2024, https://asiapacific.unwomen.org/sites/default/files/2024-10/af-c1242-final-consulation-report_july-2024-en-r02.pdf, s. 4, 7-8. Bkz. ayrıca BM Genel Kurulu, *Afganistan'da İnsan Hakları Durumu*, 20 Şubat 2025, A/HRC/58/80, www.ecoi.net/en/file/local/2122391/g2501399, para. 20; Afghan Witness, *Kadınların Silinmesi*, 14 Ağustos 2024, www.info-res.org/afghan-witness/reports/the-erasure-of-women/.

⁶⁹ "Afganistan'da neredeyse 16 ülkenin elçiliği bulunmasına rağmen, küresel topluluk Taliban hükümetini tanımakta çekimser kalmıştır; bunun başlıca nedeni hükümetin kapsayıcı olmaması ve ülkedeki kadın ve kız çocuklarının haklarını kısıtlamasıdır." VOA, *Doha'daki BM Görüşmeleri Sona Erdi: Taliban'ın Tanınması Uzak Bir Hayal*, 1 Temmuz 2024, www.voanews.com/a/un-talks-in-doha-end-recognition-remains-distant-dream-for-taliban-7681320.html.

⁷⁰ The Guardian, *Taliban Bakanı, Kız Çocuklarının Eğitimi İçin Konuşma Yaptıktan Sonra Afganistan'dan Kaçmak Zorunda Kaldı*, 3 Şubat 2025, www.theguardian.com/global-development/2025/feb/03/mohammad-abbas-stanikzai-taliban-minister-flees-afghanistan-over-support-girls-education. Raporlara göre, Taliban'ın kadın ve kız çocuklarına yönelik kısıtlamaları içi çekışmeleri artırmış, fiili yetkililerin güçlü üst düzey üyeleri ile Taliban lideri arasında çatışmalar yaratmıştır. Ancak muhalefet büyük ölçüde kapalı kapılar ardında kalmakta ve Taliban'ın eylemlerini hafifletmiş görünmemektedir. Bkz. NBC News, *Taliban İçinde Kız Okullarının Yasaklanması Üzerine Çatışmalar Büyüyor*, 6 Nisan 2025, www.nbcnews.com/world/middle-east/taliban-officials-remain-divided-ban-girls-education-rcna199253; The Diplomat, *Haqqani Ağı Taliban Rejimi ile Yollarını Ayırıyor mu?*, 19 Aralık 2024, <https://thediplomat.com/2024/12/is-the-haqqani-network-parting-ways-with-the-taliban-regime/>; New York Times, *Taliban'ın En Korkutucu Lideri ile Konuşarak Öğrendiklerimiz*, 24 Ekim 2024, www.nytimes.com/2024/10/24/world/asia/afghanistan-haqqani-what-we-learned.html.

23 Ocak 2025'te, Uluslararası Ceza Mahkemesi (ICC) Savcısı, Taliban'ın Yüce Lideri Hibetullah Ahundzade ve fiilî Baş Yargıç Abdülhakim Hakkani hakkında "toplumsal cinsiyete dayalı zulüm suçundan insanlığa karşı suç" gerekçesiyle tutuklama emirleri çıkarmıştır.⁷¹ Afganistan'daki Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Özel Raportörü bu gelişmeyi memnuniyetle karşılamış ve Faziletin Teşviki ve Ahlaksızlığın Önlenmesi Yasası'nın "[cinsiyete dayalı zulmün] en üst düzeyde planlandığının ve örgütsel bir politika kapsamında veya bu politikayı destekleyecek şekilde organize edildiğinin kanıtı" olduğunu ifade etmiştir.⁷²

23. Afganistan'da kadınlara getirilen, yukarıda ayrıntılarıyla belirtilen, kısıtlamalar, diğer hakların yanı sıra, kadınların çalışma hakkını, yeterli yaşam standardına erişim hakkını,⁷³ hareket özgürlüğü hakkını,⁷⁴ ulaşılabilir en yüksek fiziksel ve zihinsel sağlık standardı hakkını,⁷⁵ kültürel yaşama katılma hakkını, ifade özgürlüğünü ve tüm Afgan kadınları, özellikle azınlıkları, kapsayacak şekilde düşünce, vicdan ve din özgürlüğünü etkilemektedir.⁷⁶ Afganistan'da fiilî yetkililer tarafından kadınlar ve kız çocuklarına getirilen giderek artan ve insan haklarını ihlal eden geniş kapsamlı kısıtlayıcı önlemler ışığında, UNHCR, Afgan kadın ve kız çocuklarının 1951 Mülteci Sözleşmesi uyarınca uluslararası mülteci korumasına ihtiyaç duyma olasılığının yüksek olduğunu değerlendirmektedir.⁷⁷

Eski Hükümet, Afgan Ulusal Güvenlik Güçleri veya Müttefik Güçler ile Bağlantılı Afganlar

24. Fiilî yetkililer, önceki hükümeti destekleyen veya Taliban'a karşı savaştan kişiler -eski devlet görevlileri dâhil- için "genel af" ilan etmiş olmasına rağmen, Birleşmiş Milletler Afganistan'a Yardım Misyonu (UNAMA) 2023 yılında, "15 Ağustos 2021 ile 30 Haziran 2023 tarihleri arasında eski devlet görevlileri ve Afgan Ulusal Savunma ve Güvenlik Güçleri (ANDSF)⁷⁸ üyelerine karşı fiilî yetkililer tarafından işlenmiş en az 800 insan hakları ihlali" belgelendirdiğini rapor etmiştir.⁷⁹ Eski devlet görevlileri ve Afgan Ulusal Savunma ve Güvenlik Güçleri'nin eski üyeleri, 2024 ve 2025 yıllarında da hedef alınmaya, öldürülmeye, tutuklanmaya, gözaltına alınmaya ve işkenceye maruz kalmaya devam etmiştir.⁸⁰

⁷¹ Uluslararası Ceza Mahkemesi (ICC), *Uluslararası Ceza Mahkemesi Savcısı Karim A.A. Khan KC'nin Açıklaması: Afganistan'daki Durumla İlgili Tutuklama Emri Başvuruları*, 23 Ocak 2025, www.icc-cpi.int/news/statement-icc-prosecutor-karim-aa-khan-kc-applications-arrest-warrants-situation-afghanistan.

⁷² BM Genel Kurulu, *Sözde "Faziletin Teşviki ve Ahlaksızlığın Önlenmesi Yasası" Üzerine Çalışma*, 25 Şubat 2025, A/HRC/58/74, www.ecoi.net/en/file/local/2122388/g2503026.pdf, para. 89.

⁷³ "[...] izleme verileri, kadınların ve kız çocuklarının temel hizmetlere erişimdeki, sağlık, hukuki yardım ve WASH (Su, Sanitasyon ve Hijyen) tesisleri dahil, engellerinin devam ettiğini ortaya koymaktadır. [...] Kadınların ev başına gelirleri 2024'te %40 düşmüştür [...] erkeklerin ev başına gelir düşüşü %16'ya karşılık gelmektedir." Protection Cluster, *Afganistan: Koruma Analizi Güncellemesi*, Ocak 2025, https://globalprotectioncluster.org/sites/default/files/2025-02/afghanistan_pau_dec_2024_final_0.pdf, s. 7. "Kadınlar, Taliban iktidara gelmeden önce ekonomiye katılımda zorluklar yaşarken, artık ciddi ekonomik dışlanma ve ülke genelinde yoksullukla karşı karşıyadırlar." BM Genel Kurulu, *Sözde "Faziletin Teşviki ve Ahlaksızlığın Önlenmesi Yasası" Üzerine Çalışma*, 25 Şubat 2025, A/HRC/58/74, www.ecoi.net/en/file/local/2122388/g2503026.pdf, para. 100. Ayrıca Bknz., ACCORD, *Afganistan: Taliban'ın Bilgi Pratikleri ve Yasal Politikalarının Etkisi, Özellikle Kadın ve Kız Çocukları Üzerine*, Şubat 2025, www.ecoi.net/en/file/local/2122510/ACCORD_Afganistan_February_2025-FINAL.pdf, s. 55-61.

⁷⁴ BM Genel Kurulu, *Sözde "Faziletin Teşviki ve Ahlaksızlığın Önlenmesi Yasası" Üzerine Çalışma*, 25 Şubat 2025, A/HRC/58/74, www.ecoi.net/en/file/local/2122388/g2503026.pdf, para. 12, 49-54.

⁷⁵ a.g.e., para. 12; BM Genel Kurulu, *Afganistan'daki İnsan Hakları Durumu*, 20 Şubat 2025, A/HRC/58/80, www.ecoi.net/en/file/local/2122391/g2501399, para. 20.

⁷⁶ BM Genel Kurulu, *Sözde "Faziletin Teşviki ve Ahlaksızlığın Önlenmesi Yasası" Üzerine Çalışma*, 25 Şubat 2025, A/HRC/58/74, www.ecoi.net/en/file/local/2122388/g2503026.pdf, para. 12, 41-43, 55, 61-74. Ayrıca bkz. BM Afganistan Misyonu (UNAMA), *Fiilî Yetkililerin Afganistan'da Ahlakî Gözetimi: İnsan Haklarına Etkileri*, Temmuz 2024, www.ecoi.net/en/file/local/2112252/moral_oversight_report_english_final.pdf, s. 3, 21-23.

⁷⁷ BM Genel Kurulu, *Mültecilerin Statüsüne İlişkin Sözleşme*, 28 Temmuz 1951, *BM Antlaşmalar Serisi*, Cilt 189, s. 137, www.unhcr.org/refworld/docid/3be01b964.html; ve *BM Genel Kurulu, Mültecilerin Statüsüne İlişkin Protokol*, 31 Ocak 1967, *BM Antlaşmalar Serisi*, Cilt 606, s. 267, www.unhcr.org/refworld/docid/3ae6b3ae4.html. 4 Ekim 2024'te Avrupa Adalet Divanı (CJEU), Afgan kadınların maruz kaldığı ayrımcı tedbirlerin, bireysel sınırlamaların ciddiyeti ve toplu etkileri nedeniyle zulüm düzeyine ulaştığını belirledi. CJEU, AH, FN, v Bundesamt für Fremdenwesen und Asyl, C-608/22 & C-609/22, 4 Ekim 2024, www.refworld.org/jurisprudence/caselaw/ecj/2024/en/148774, para. 42-46.

⁷⁸ ANDSF, Afgan Ulusal Ordusu (ANA), Afgan Ulusal Polisi (ANP), Afgan Yerel Polisi (ALP) ve Ulusal Güvenlik Direktörlüğü'nü (NDS) kapsıyordu.

⁷⁹ "Eski devlet görevlileri ve ANDSF üyelerine yönelik insan hakları ihlalleri tüm 34 vilayette kaydedildi; en fazla ihlal Kabul, Kandahar ve Balkh vilayetlerinde tespit edildi." Ayrıca: "Vaka sayıları yalnızca UNAMA'nın fiilî yetkililerin sorumluluğuna dair güvenilir rapor aldığı durumlarda dahil edilmiştir." UNAMA, *Barışı Sağlamada Engeller: Afganistan'da Eski Devlet Görevlileri ve Silahlı Kuvvet Üyelerine Karşı İnsan Hakları İhlalleri*, 22 Ağustos 2023, https://unama.unmissions.org/sites/default/files/a_barrier_to_securing_peace_aug_2023_english_0.pdf, s. 1-3, 5-6.

⁸⁰ UNAMA, *Afganistan'daki İnsan Hakları Durumuna Güncelleme: Ocak – Mart 2025*, 1 Mayıs 2025, https://unama.unmissions.org/sites/default/files/unama_update_on_human_rights_in_afghanistan_january-march_2025.pdf, s. 6; *BM Güvenlik Konseyi, Afganistan'daki Durum ve Uluslararası Barış ve Güvenlik Üzerindeki Etkileri*, 21 Şubat 2025, S/2025/109, <https://docs.un.org/en/A/79/797>, para. 36; Almanya: *Federal Göç ve Mülteciler Ofisi (BAMF), Bilgilendirme Notları*, 3 Şubat 2025, www.bamf.de/SharedDocs/Anlagen/EN/Behoerde/Informationszentrum/BriefingNotes/2025/briefingnotes-kw06-2025.pdf, s. 1; Rawadari, *Afganistan Yarı Yılı İnsan Hakları Durumu Raporu, Ağustos 2024*, <https://rawadari.org/reports/the-afghanistan-mid-year-human-rights-situation-report-january-june-30-2024/>, s. 11-18. "1 Temmuz – 30 Eylül 2024 arasında UNAMA İnsan Hakları en az 24 keyfi tutuklama ve gözaltı, en az 10 işkence ve kötü muamele vakası, sözlü tehdit ve en az beş eski ANDSF üyesinin öldürülmesini belgelemiştir." UNAMA, *Afganistan'daki İnsan*

Bunlar arasında, önceki hükümet veya güvenlik güçleriyle ilişkilendirilen, gönüllü olarak geri dönmüş veya zorla Afganistan'a iade edilmiş kişiler de yer almaktadır.⁸¹ Bildirildiğine göre, bazı eski görevliler veya Afgan Ulusal Savunma ve Güvenlik Güçleri'nin eski üyeleri hâlen gizlenerek yaşamaktadır.⁸² Eski hâkimler ve savcılar da hedef alınmış, tehdit edilmiş, taciz edilmiş ve öldürülmüştür.⁸³

25. Önceki hükümet döneminde polis memuru veya cezaevi görevlisi olarak çalışan kadınlar, fiili yetkililerden taciz ve tehdit gördüklerini bildirmiş olup, bazıları öldürülmüştür.⁸⁴ abancı güçlerle çalışan veya onlarla bağlantılı olan kişiler—tercümanlar, güvenlik görevlileri ve eski büyükelçilik personeli dahil—da hedef alınmıştır.⁸⁵ Önceki hükümet, güvenlik güçleri veya müttefikleriyle ilişkili kişilerin kimliği belirsiz kişilerce öldürülmesi durumunda, fiili yetkililerin söz konusu suçları araştırmadığı, failleri tutuklamadığı veya kovuşturmayı başlatmadığı bildirilmektedir.⁸⁶
26. Yukarıda sunulan bilgiler göz önüne alındığında, bu profile dâhil birçok kişinin—eski devlet görevlileri, Afgan Ulusal Savunma ve Güvenlik Güçleri'nin önceki üyeleri, eski savcılar veya hâkimler ve yabancı güçlerle bağlantılı kişiler—uluslararası korumaya ihtiyaç duyma olasılığı yüksektir. Bu profile dâhil diğer kişiler ise, vaka bazında bireysel koşullara bağlı olarak uluslararası korumaya ihtiyaç duyabilir.

Hakları Durumuna Güncelleme: Temmuz-Eylül 2024, 31 Ekim 2024, https://unama.unmissions.org/sites/default/files/english_-_unama_-_update_on_hr_situation_in_afghanistan_-_july-sept_2024.pdf, s. 5. "Eski devlet görevlileri ve eski ordu ile polis üyeleri, ilan edilmiş bir af olmasına rağmen keyfi tutuklama ve gözaltı, işkence ve kötü muamele ile yargısız infaz riski altındadır." BM Genel Kurulu, Afganistan'daki İnsan Hakları Durumu, 20 Şubat 2025, A/HRC/58/80, www.ecoi.net/en/file/local/2122391/g2501399, para. 84.

- ⁸¹ 2024 Temmuz itibarıyla: "UNAMA İnsan Hakları, Afganistan'a zorla iade edilen bireylere yönelik ihlallerin gerçekleştiğine dair raporlar almıştır; bu durum, iadelerinden sonra işkence, kötü muamele ve diğer telafisi mümkün olmayan zarar risklerinin devam ettiğini göstermektedir." UNAMA, *Afganistan'daki İnsan Hakları Durumuna Güncelleme: Nisan-Haziran 2024, 24 Temmuz 2024*, https://unama.unmissions.org/sites/default/files/english_-_unama_hrs_-_update_hr_situation_afghanistan_april-june_2024.pdf, s. 5. "Taliban daveti üzerine ülkeye dönen bazı eski devlet çalışanlarının daha sonra öldürüldüğü vakalar olmuştur." Rawadari, *Afganistan Yarı Yılı İnsan Hakları Durumu Raporu*, Ağustos 2024, <https://rawadari.org/reports/the-afghanistan-mid-year-human-rights-situation-report-january-june-30-2024/>, s. 11. Ayrıca bkz. *Afganistan International, Taliban Daveti Üzerine Afganistan'a Dönen Eski Görevli Yeniden Kaçmak Zorunda Kaldı*, 16 Mayıs 2024, www.afintl.com/en/202405167769.

- ⁸² "Özel Raportör, yıllarca saklanan eski yetkililere dair raporlar almıştır. Orta Afganistan'da saklanan eski bir askeri üye, Özel Raportör'e şunları söylemiştir: 'Aylar boyunca yer değiştiriyorum. Ama Taliban geçen hafta hâlâ ailemin evine gelerek nerede olduğumu sordular.'" BM Genel Kurulu, *Afganistan'daki İnsan Hakları Durumu*, 20 Şubat 2025, A/HRC/58/80, www.ecoi.net/en/file/local/2122391/g2501399, para. 84. Ayrıca bkz. National Public Radio (NPR), *ABD Çekilmesinden Üç Yıl Sonra, Eski Afgan Güçleri Taliban Tarafından Avlanıyor*, 25 Eylül 2024, www.npr.org/2024/09/25/nx-s1-5099028/former-afghan-army-and-police-hunted-by-the-taliban; Radio Free Europe/Radio Liberty (RFE/RL), 'Çok Endişeliyim': Eski Afgan Askerleri Taliban Yönetimindeki Ülkeye Zorla Döndürülme Korkusu Yaşıyor, 13 Kasım 2023, www.ecoi.net/en/document/2105253.html.

- ⁸³ BM Genel Kurulu, *Afganistan'daki İnsan Hakları Durumu*, 20 Şubat 2024, A/HRC/55/80, <https://docs.un.org/en/a/hrc/55/80>, para. 85. Ayrıca bkz. *BM Genel Kurulu*, a.g.e., 20 Şubat 2025, para. 76; UNAMA, *Barışı Sağlamada Engeller: Afganistan'da Eski Devlet Görevlileri ve Silahlı Kuvvet Üyelerine Karşı İnsan Hakları İhlalleri*, 22 Ağustos 2023, A/HRC/58/80, www.ecoi.net/en/file/local/2122391/g2501399, para. 76; UNAMA, *A Barrier to Securing Peace: Human Rights Violations Against Former Government Officials and Former Armed Force Members in Afghanistan*, 22 Ağustos 2023, https://unama.unmissions.org/sites/default/files/a_barrier_to_securing_peace_aug_2023_english_0.pdf, s. 5. Avukatlar, eski savcılar ve eski yargıçların hem fiili yetkililer hem de daha önce hüküm giymiş suçlular dahil devlet dışı aktörler tarafından tehdit edildikleri bildirilmektedir. *Law Society of England and Wales, Afganistan'da Adalet Sisteminde Kadınların Durumu*, 10 Şubat 2024, <https://prdsitecore93.azureedge.net/-/media/files/campaigns/international-rule-of-law/the-situation-of-women-in-the-justice-system-in-afghanistan.pdf>, s. 2-6.

- ⁸⁴ "Eski kadın polisler, zulüm korkularını ve Taliban'ın iktidara dönüşünden sonra yaşanan göç zorluklarını anlattılar. Birçoğu evlerini terk etmek zorunda kaldı, eşyalarını geride bıraktı ve Taliban'dan kaçarak için kimliklerini gizledi." *Human Rights Watch (HRW), İki Kat İhanet: Afgan Kadın Polisler Üzerine İhlaller, Geçmiş ve Günümüz*, Ekim 2024, www.ecoi.net/en/file/local/2116659/afghanistan1024web.pdf, s. 17-22. "Fiili yetkililerin ve devlet dışı aktörlerin eski kadın polisler ve kadın avukatlar üzerindeki tehditleri çeşitlilik göstermektedir. Kadın avukatlar, uygulama yapamama durumları nedeniyle, 'eski müvekkiller ve karşı taraflardan ölüm tehditleri', 'rutin taciz', 'Taliban istihbarat servisinden tehdit telefonları' gibi baskılara maruz kaldıklarını bildirmişlerdir. Ayrıca, yaşadıkları muamele sonucunda 'ciddi ruh sağlığı sorunları' yaşamışlardır." *Law Society of England and Wales, Afganistan'da Adalet Sisteminde Kadınların Durumu*, 10 Şubat 2024, <https://prdsitecore93.azureedge.net/-/media/files/campaigns/international-rule-of-law/the-situation-of-women-in-the-justice-system-in-afghanistan.pdf>, s. 5.

- ⁸⁵ NPR, *ABD'ye Yardım Eden Afganlar, Trump'ın Mülteciler Kararının Ardından Tehlikeli Bekleyişte*, 27 Ocak 2025, www.npr.org/2025/01/27/nx-s1-5273521/trump-executive-order-refugee-afghanistan-veterans; *Canadian Broadcasting Corporation (CBC), Taliban Tarafından Avlanan Afgan Tercüman, Emekli Tümgeneralin Kampanyası Sonrası Güvende*, 27 Mart 2024, www.cbc.ca/news/canada/newfoundland-labrador/afghan-interpretor-safe-1.7154428; *The Times*, *İngiliz Ordusunun Yüzlerce Tercümanı Hâlâ Afganistan'da Mahsur*, 28 Ağustos 2023, www.thetimes.com/uk/politics/article/afghanistan-hiding-british-interpreters-kabul-taliban-2023-3ntmm85gg; CBC, *Taliban Tarafından Avlanan Afganlar, Kanada Büyükelçiliği ile Göç Gecikmeleri Nedeniyle Ottawa'ya Dava Açtı*, 20 Nisan 2023, www.cbc.ca/news/politics/taliban-afghanistan-canada-embassy-immigration-1.6816925; BBC, *Afganistan: İngiltere Büyükelçiliği Personeli Taliban Dövme ve İşkence İddialarında Bulundu*, 16 Haziran 2022, www.bbc.com/news/uk-61813259; *The Guardian*, *Avustralya, Afganistan'daki 100'ü Aşkın Eski Büyükelçilik Personeline Vize Verdi*, 22 Ağustos 2021, www.theguardian.com/australia-news/2021/aug/22/a-disgrace-australian-government-rejects-visas-for-more-than-100-former-embassy-staff-in-afghanistan. Ayrıca bkz. *Association of Wartime Allies, Üç Aylık Rapor*, Nisan 2023, www.wartimeallies.co/_files/ugd/5887eb_fe671af8c617489b8ae94262c8671152.pdf, s. 11.

- ⁸⁶ "Çoğu vakada gözlemlenmediği, fiili yetkililerin hiçbir soruşturma yapmaka ilgilenmediği [...] Soruşturmaları reddetme, açık inkar ve militanları yeniden devreye sokma, fiili rejimin tekrar eden bir yöntemidir; bu durum, sorumluluğu çoğunlukla kişisel motivasyonlu bireylere yüklemeye girişimlerini samimiyeysiz hâle getirmektedir." *Human Rights Research League, Geriye Bıraktıklarımız: Taliban'ın Gücü Ele Geçirmesinin Ardından Misilleme Öldürmeleri ve Diğer Ciddi İnsan Hakları İhlalleri, Afganistan, Aralık 2023*, [www.hrrleague.org/gallery/HRRL-AFG%20Report%20\(Those%20We%20Left%20Behind\)%20\(FINAL\).pdf](http://www.hrrleague.org/gallery/HRRL-AFG%20Report%20(Those%20We%20Left%20Behind)%20(FINAL).pdf), p. 20. "Kanıtlan, Taliban'ın bu vakaları hukuken ele almak, faileri tespit etmek ve cezalandırmak için herhangi bir adım atmadığını göstermektedir. Bunun yerine, mağdurların aileleri medya ve insan hakları örgütleriyle herhangi bir açıklama yapmaktan veya bilgi paylaşmaktan kaçınmaları için tehdit edilmiştir." Rawadari, *Afganistan Orta Yıl İnsan Hakları Durum Raporu*, Ağustos 2024, <https://rawadari.org/reports/the-afghanistan-mid-year-human-rights-situation-report-january-june-30-2024/>, s. 12. UNAMA, 2023 yılında, fiili otoritelerin bazı cinayetlerle ilgili soruşturmaları başlattığını duyurmasına rağmen, bu yönde başka bir çaba hakkında

Gazeteciler ve Diğer Medya Çalışanları

27. Ağustos 2024'te Sınır Tanımayan Gazeteciler (RSF), "Afgan gazetecilere yönelik baskının son üç yılda sürekli olarak artış gösterdiğini" ve fiilî yetkililerin "gazetecileri geniş çapta hedef aldığını, tutuklama ve dava öncesi gözaltı sayılarını katladığını" bildirmiştir.⁸⁷ UNAMA, 15 Ağustos 2021 ile 30 Eylül 2024 tarihleri arasında gazetecilerin keyfi olarak gözaltına alındığı 256 vaka, işkence veya kötü muameleye uğradığı 130 vaka ve tacize maruz kaldığı 75 vakayı belgelemiştir.⁸⁸ Bildirildiğine göre, gazeteciler ve medya çalışanlarına karşı keyfi tutuklama, kötü koşullarda gözaltı, fiziksel saldırı, kontrol noktalarında taciz ve sorgulamalar, uyumu sağlamak ve "korku salmak" amacıyla kullanılmaktadır.⁸⁹ Gazeteciler ve medya çalışanlarının, fiilî yetkililerin belirsiz, geniş ve sıklıkla muğlak veya örtük kısıtlamalarını ihlal etme sonucunda ortaya çıkabilecek etkilerden korktukları için kendilerini oto-sansür uyguladıkları bildirilmektedir.⁹⁰
28. Fiilî yetkililer, medyanın içeriğini ve kapsamını sıkı bir şekilde düzenlemiş olup, bazı konular veya içerikler, - örneğin, fiilî yetkililerin Afgan kültürüne aykırı, ulusal çıkarlara ters veya kendi İslam yorumlarıyla uyumsuz olarak değerlendirdiği herhangi bir içerik - açıkça veya örtülü şekilde yasaklanmıştır.⁹¹ Fiilî yetkililer, Afganistan'da medyayı kısıtlamak ve sansürlemek için, tutarsız şekilde uygulanan emir ve fermanların yanı sıra, Faziletin Teşviki ve Ahlaksızlığın Önlenmesi Yasası hükümlerini de kullanmıştır.⁹² Diğerlerinin yanı sıra, fiilî yetkililer aşağıdakileri yasaklamıştır: Yerel yetkililerin fotoğraflarını veya görüntülerini çekmek; kadınların veya kız çocuklarının medya programlarına telefonla katılması; canlı varlıkların görüntülerinin yayımlanması; siyasi programların canlı yayınlanması; fiilî yetkililerin yasalarını, politikalarını veya yönetimini sorgulamak veya eleştirmek; Afganistan dışında faaliyet gösteren medya kuruluşlarıyla iş birliği yapmak; ve devletin

herhangi bir bilgi bulunmadığını kaydetmiştir. UNAMA, Barışın Sağlanmasına Engel: Afganistan'da Eski Devlet Görevlileri ve Eski Silahlı Kuvvet Üyelerine Yönelik İnsan Hakları İhlalleri, 22 Ağustos 2023, https://unama.unmissions.org/sites/default/files/a_barrier_to_securing_peace_aug_2023_english_0.pdf, s. 11.

⁸⁷ "Son üç yılda hedef alınan 141 gazeteciden 94'ü tutuklandı — bunlardan dördü iki kez — ve 47'si hapsedildi. İçişleri Bakanı Sirajuddin Hakkani'nin kontrolünde ve Abdul Hak Wasiq'in yönetiminde olan Genel İstihbarat Müdürlüğü (GDI) gazetecilerin peşine düşme konusunda özellikle aktif rol oynamaktadır." Sınır Tanımayan Gazeteciler (RSF), Taliban Yönetiminin Üç Yılı: Afganistan'da 141 Gazetecinin Tutuklanması ve Gözaltına Alınmasıyla Yürütülen Şiddetli Zulüm, 14 Ağustos 2024, <https://rsf.org/en/three-years-taliban-rule-violent-persecution-141-journalists-detained-and-arrested-afghanistan>. "[...] gazeteciler ve medya çalışanları, görevlerini yerine getirdikleri için gözdağına, keyfi tutuklama ve gözaltına, kötü muameleye, yargı süreçlerine ve hapse maruz kalmaktadır." UNAMA, Afganistan'da Basın Özgürlüğü, Kasım 2024, www.ecoi.net/en/file/local/2118212/unama_report_on_media_freedom_in_afghanistan.pdf, s. 3. Ayrıca bkz. BM Genel Kurulu, Afganistan'daki İnsan Hakları Durumu, 20 Şubat 2025, A/HRC/58/80, www.ecoi.net/en/file/local/2122391/g2501399, para. 28.

⁸⁸ "15 Ağustos 2021 ile 30 Eylül 2024 arasında, UNAMA İnsan Hakları Şubesi, 336 gazeteci ve medya çalışanını etkileyen insan hakları ihlallerini belgelemiştir – 256 keyfi tutuklama ve gözaltı vakası (249 erkek, 7 kadın), 130 işkence ve kötü muamele vakası (122 erkek, 8 kadın) ve 75 tehdit veya gözdağı vakası (66 erkek, 9 kadın)." UNAMA, Afganistan'da Basın Özgürlüğü, Kasım 2024, www.ecoi.net/en/file/local/2118212/unama_report_on_media_freedom_in_afghanistan.pdf, s. 3. "AFJC'nin Afganistan Basın Özgürlüğü İzleme Sistemi, 2024 yılında gazetecilerin ve medyanın haklarına yönelik 181 ihlal kaydetmiştir. Bunlar arasında 131 tehdit ve 50 tutuklama bulunmaktadır. En az beş gazeteci, iki ila beş yıl arasında değişen hapis cezalarına çarptırılmıştır." Afganistan Gazeteciler Merkezi (AFJC), Afganistan'da Basın Özgürlüğü Yıllık Raporu, 26 Aralık 2024, <https://afjc.media/english/index.php/files/89/New-category/2/Annual-report-2024.pdf>, s. 5.

⁸⁹ Gazeteciler için İnsan Hakları (JHR), Afgan Medyasının Özgürlüğü, Ağustos 2024, <https://jhr.ca/wp-content/uploads/2024/08/REPORT-Media-Freedom-in-Afghanistan-Under-the-Taliban-Control-Final.pdf>, s. 27-29.

⁹⁰ "İhlallerin belirlenmesinde şeffaf prosedürlerin olmaması ve fiilî otoritelere eleştiri yöneltenlere yönelik gözdağı, keyfi tutuklama ve gözaltı uygulamaları, oto-sansür kültürü yaratmakta ve ifade özgürlüğünü olumsuz etkilemektedir. [...] Birçok medya temsilcisine göre ihlallerin belirlenmesindeki belirsizlik ve belirsiz prosedürler, bu yazılı olmayan kuralları ihlal etme korkusuyla yaygın oto-sansüre yol açmıştır. Gazeteciler, normalde 'kırmızı çizgi' olarak kabul edilmeyen konuları haberleştirdikleri için bile tutuklanmaya devam etmektedir." UNAMA, Afganistan'da Basın Özgürlüğü, Kasım 2024, www.ecoi.net/en/file/local/2118212/unama_report_on_media_freedom_in_afghanistan.pdf, s. 3, 13.

"[...] bu talimatlara uymayan gazeteciler tehditlere, hapis cezalarına veya medya kuruluşlarına yönelik geçici ya da kalıcı yasaklar gibi cezalandırıcı eylemlere maruz kaldı." AFJC, 2024 Afganistan Basın Özgürlüğü Yıllık Raporu, 26 Aralık 2024, <https://afjc.media/english/index.php/files/89/New-category/2/Annual-report-2024.pdf>, s. 25. Ayrıca bkz. JHR, Afgan Medyasının Özgürlüğü, Ağustos 2024, <https://jhr.ca/wp-content/uploads/2024/08/REPORT-Media-Freedom-in-Afghanistan-Under-the-Taliban-Control-Final.pdf>, s. 4, 6, 10, 12, 17-19; Hasht-e-Subh Daily, İfade Özgürlüğünün Bastırılması ve Gazetecilerin Oto-Sansürü: Yalnızca Taliban'ın Tercih Ettiği Bilgiler Yayınlanıyor, 20 Ekim 2024, <https://8am.media/eng/suppression-of-freedom-of-expression-and-journalists-self-censorship-only-talibans-preferred-information-is-covered/>.

⁹¹ AFJC, 2024 Afganistan Basın Özgürlüğü Yıllık Raporu, 26 Aralık 2024, <https://afjc.media/english/index.php/files/89/New-category/2/Annual-report-2024.pdf>, s. 15-24; JHR, Afgan Medyasının Özgürlüğü, Ağustos 2024, <https://jhr.ca/wp-content/uploads/2024/08/REPORT-Media-Freedom-in-Afghanistan-Under-the-Taliban-Control-Final.pdf>, s. 12; AFJC, Taliban'ın Basın Özgürlüğü ve Bilgiye Erişim Üzerine Direktifleri, 4 Aralık 2023, <https://afjc.media/english/index.php/killed-the-taliban-s-13-directives-on-freedom-of-media-and-access-to-information>. "Bu 'kırmızı çizgilerin' oluşturulması, fiilî otoritelerin medya yaklaşımının temel bir özelliği olmuştur. [...] [Bunlar], yalnızca fiilî yetkililer tarafından tanımlandığı şekliyle, İslam hukukuna, Afgan kültürüne ve ulusal çıkarlara aykırı kabul edilen her türlü içeriğe işaret etmektedir." UNAMA, Afganistan'da Basın Özgürlüğü, Kasım 2024, www.ecoi.net/en/file/local/2118212/unama_report_on_media_freedom_in_afghanistan.pdf, s. 13.

⁹² "[...] Fiilî yetkililer içerisindeki sertlik yanlısı bir fraksiyon, yeni medya yönergeleri aracılığıyla medya ve gazeteciler üzerinde daha fazla kısıtlama uygulamıştır. Bu fraksiyon, giderek artan şekilde kontrolünü Genel İstihbarat Müdürlüğü (GDI) ve Fazileti Teşvik ve Ahlaksızlığın Önleme Bakanlığı üzerinden kullanmaktadır. Yakın zamanda yürürlüğe konan Fazileti Teşvik ve Ahlaksızlığın Önleme Yasası'ndan yararlanarak ahlak polisinin yetkilerini genişletmiş, bu sayede medya kuruluşlarına müdahale etmelerine, tehditler savurmalarına ve medya çalışanlarını gözaltına almalarına imkân tanımıştır." Aralık 2024 itibarıyla, Fiilî Bilgi ve Kültür Bakanlığı, küçük değişikliklerle önceki medya yasasını ve bilgiye erişim yasasını uygulamayı düşünmektedir." AFJC, 2024 Afganistan Basın Özgürlüğü Yıllık Raporu, 26 Aralık 2024,

medya kuruluşlarında kadınların istihdam edilmesi.⁹³ 13 Şubat 2025'te Taliban, medya kuruluşlarına, herhangi bir siyasi veya ekonomik yayının kendi sözcüleri aracılığıyla yapılması gerektiğini bildirmiştir.⁹⁴

29. Genel olarak, kadın gazeteciler istihdam açısından ciddi engellerle karşılaşmakta, görevlerini yerine getirirken tacize uğramakta ve medya ortamından sistematik olarak dışlanmaktadır; bu durum hem kadınların istihdamını hem de Afganistan'daki kadınlar ve kız çocuklarıyla ilgili konuların haberleştirilmesini etkilemektedir.⁹⁵
30. Yukarıda sunulan bilgiler ışığında, fiilî yetkililerin hassas bulduğu konuları haberleştiren, fiilî yetkilileri eleştiren veya fiilî yetkililerin getirdiği kısıtlamaları ihlal eden gazeteciler ve medya çalışanlarının uluslararası korumaya ihtiyaç duyma olasılığı yüksektir. Diğer gazeteciler ve medya çalışanları ise, vaka bazında bireysel koşullara bağlı olarak uluslararası korumaya ihtiyaç duyabilir.

Fiilî Yetkililere Karşı Çıkan veya Eleştiren (ya da öyle algılanan) Kişiler

31. Fiilî yetkililer, yönetimlerini, emirlerini, ferman veya yasalarını eleştirdiği veya karşı çıktığını düşündükleri kişileri hedef almıştır; bunlar arasında akademisyenler, din âlimleri, yazarlar, sanatçılar, siyasi aktivistler, avukatlar, insan ve kadın hakları savunucuları, STK çalışanları, etkili dini liderler veya kabile liderleri, Taliban karşıtı gruplarla iş birliği yapmakla suçlanan kişiler veya sivil toplum üyeleri yer almaktadır.⁹⁶ Kadın hakları savunucuları, kadın liderler ve sivil toplum üyeleri ile kadın haklarına odaklanan STK'lar, fiilî yetkililer tarafından yıldırma ve tacize maruz kalmıştır.⁹⁷
32. Genel olarak, fiilî yetkililer ifade özgürlüğünü kısıtlamış ve fiilî yetkilileri veya yönetimlerini eleştirenleri cezalandırmıştır.⁹⁸ 2024'ün ilk altı ayında, fiilî yetkililer "en az 20 sivil aktivist ve insan hakları savunucusunu -bunlardan 9'u kadın- tutuklamış ve gözaltına almıştır."⁹⁹ Kadınlar ve erkekler, özellikle kadınları etkileyen politikalar başta olmak üzere, fiilî yetkililerin politikalarına karşı protesto yaptıklarında, sıklıkla tutuklanmış, gözaltına alınmış, işkenceye maruz kalmış veya başka şekillerde hedef alınmış ve sivil alan neredeyse tamamen kapanmıştır.¹⁰⁰

<https://afjc.media/english/index.php/files/89/New-category/2/Annual-report--2024.pdf>, s. 5, ayrıca bkz. s. 8, 15-24. UNAMA'ya göre, fiilî yetkililer tarafından uygulanan kısıtlamalar "kamu söylemi için izin verilen konu yelpazesini daraltmayı ve fiilî yetkililere yönelik (veya siyasi parti bağlantısı olduğu iddia edilen medya kuruluşlarının genel yasağı örneğinde olduğu gibi öyle algılanan) eleştirel medya kuruluşlarını cezalandırmayı amaçlamaktadır." UNAMA, *Afganistan'da Basın Özgürlüğü*, Kasım 2024, www.ecoi.net/en/file/local/2118212/unama_report_on_media_freedom_in_afghanistan.pdf, s. 13.

⁹³ AFJC, *Afganistan'da Medya Özgürlüğü Yıllık Raporu* 2024, 26 Aralık 2024, <https://afjc.media/english/index.php/files/89/New-category/2/Annual-report--2024.pdf>, s. 18-24.

⁹⁴ Committee to Protect Journalists (CPJ), *Taliban Afganistan'da İç Politik ve Ekonomik Yayınları Yasakladı*, 14 Şubat 2025, <https://cpj.org/2025/02/taliban-ban-domestic-political-and-economic-broadcasts-in-afghanistan/>.

⁹⁵ UNAMA, *Afganistan'da Medya Özgürlüğü*, Kasım 2024, www.ecoi.net/en/file/local/2118212/unama_report_on_media_freedom_in_afghanistan.pdf, s. 18-19. Ayrıca bkz. AFJC, *2024 Afganistan'da Medya Özgürlüğü Yıllık Raporu*, 26 Aralık 2024, <https://afjc.media/english/index.php/files/89/New-category/2/Annual-report--2024.pdf>, s. 22- 24; JHR, *Afgan Medya Özgürlüğü*, Ağustos 2024, <https://jhr.ca/wp-content/uploads/2024/08/REPORT-Media-Freedom-in-Afghanistan-Under-the-Taliban-Control-Final.pdf>, s. 21-22.

⁹⁶ "Belirlenen [131] saldırının mağdurları arasında eski hükümet destekçileri, kabile liderleri, din âlimleri ve etkili yerel liderler vardı." Rawadari, *Afganistan Yarıyıl İnsan Hakları Durum Raporu*, Ağustos 2024, <https://rawadari.org/reports/the-afghanistan-mid-year-human-rights-situation-report-january-june-30-2024/>, s. 13. Ayrıca bkz. Nikkei Asia, *Sanatçıları Taliban'dan Kurtarmak*, 21 Nisan 2024, <https://asia.nikkei.com/Life-Arts/Arts/Rescuing-artists-from-the-Taliban>; CIVICUS, *Afganistan: Taliban Kadın Hakları Aktivistlerini, Gazetecileri ve Sanatçıları Baskılamayı Sürdürüyor*, 7 Şubat 2024, <https://monitor.civics.org/explore/afghanistan-taliban-continues-its-persecution-of-womens-rights-activists-journalists-and-artists/>; HRW, *Taliban Sivil Topluma Yönelik Baskıyı Genişletiyor*, 29 Mart 2023, www.hrw.org/news/2023/03/29/taliban-expand-civil-society-crackdown.

⁹⁷ "Ağustos 2021'den bu yana, kadınlar tarafından yönetilen ve kadınlara odaklanan STK'lar ve liderler, DFA tarafından hedeflenen bir kampanyaya maruz kalmış, bu da faaliyetlerin ve personel kapasitesinin ciddi şekilde azalmasına yol açmıştır. Bu durum, birçok kuruluşun faaliyetlerini durdurmasına ve diğerlerinin ayakta kalmak için yoğun çaba göstermesine neden olmuştur. Özellikle medya, insan hakları – özellikle kadın hakları – ve barış inşası alanında çalışan kuruluşlarda bu baskı daha ağır olmuştur; insani yardım sağlayanlar ise nispeten daha az incelemeye tabi tutulmuştur." UN Women, *Afganistan: Toplumsal Cinsiyet Ülke Profili* 2024, www.unwomen.org/sites/default/files/2024-06/Gender-country-profile-Afghanistan-en.pdf, s. 22.

⁹⁸ "İktidarı ele geçirdikten sonra Taliban, ifade özgürlüğünü ciddi şekilde kısıtlamış, barışçıl protestocuları ve eğitim aktivistlerini gözaltına almış, bağımsız medyaya baskı uygulamış ve Taliban'ın ideolojisine aykırı görülen din, azınlık hakları ve siyaset konularındaki kitapları yasaklamıştır." UN General Assembly, *"İyiliği Emretmek ve Kötülüğü Yasaklamak Yasası" Olarak Adlandırılan Düzenlemeye İlişkin Çalışma*, 25 Şubat 2025, A/HRC/58/74, www.ecoi.net/en/file/local/2122388/g2503026.pdf, para. 68. 2023 yılında fiilî yetkililer siyasi partileri yasaklamıştır. Voice of America (VOA), *Taliban Afgan Siyasi Partilerini Şeriat İhlallerini Gereke Göstererek Yasakladı*, 16 Ağustos 2023, www.voanews.com/a/taliban-ban-afghan-political-parties-citing-sharia-violations/7228136.html.

⁹⁹ "Bu kişiler, Taliban'a karşı propaganda yapmak ve grubun Afgan kadınlarına yönelik baskıcı politikalarını eleştirmekle suçlanmıştır." Rawadari, *Afganistan Yarıyıl İnsan Hakları Durum Raporu*, Ağustos 2024, <https://rawadari.org/reports/the-afghanistan-mid-year-human-rights-situation-report-january-june-30-2024/>, s. 17. Ayrıca bkz. Rawadari, *Afganistan İnsan Hakları Durum Raporu* 2023, Mart 2024, <https://rawadari.org/reports/afghanistan-human-rights-situation-report-2023/>, s. 17.

¹⁰⁰ ACCORD, Şubat 2025, www.ecoi.net/en/file/local/2122510/ACCORD_Afghanistan_February_2025-FINAL.pdf, s. 47-48; Centre for Information Resilience,

Bildirildiğine göre, fiilî yetkililer sosyal medya faaliyetlerini izlemekte ve bireylerin cep telefonlarını eleştirel yorumlar için “rutin şekilde” incelemektedir.¹⁰¹ 2024’te, fiilî yetkililerin silahlı muhalefet gruplarıyla ilişkili olduğu düşünülen kişileri tutuklama ve gözaltına alma uygulamalarında artış olduğu bildirilmiştir; 2023 yılında benzer suçlamalarla en az 21 kişi öldürülmüştür.¹⁰²

33. Yukarıda sunulan bilgiler ışığında, fiilî yetkilileri eleştirdiği veya karşı çıktığı düşünülen kişilerin uluslararası korumaya ihtiyaç duyma olasılığı yüksektir.

Azınlık Dini ve Etnik Grupların Üyeleri

34. Afganistan’daki dini azınlıklar, özellikle Sünni olmayan Müslümanlar, Ahmedîler, Hristiyanlar, Hindular ve Sihler ile agnostikler ve ateistler,¹⁰³ giderek marjinalleştirilmekte; mahkemeler, hükümet ve eğitim sistemi belirli bir İslam yorumu doğrultusunda hareket etmekte ve fiilî yetkililer diğer dini uygulamalara ciddi kısıtlamalar getirmektedir.¹⁰⁴ Dini azınlıklardan birçok kişinin gizlenerek veya korku içinde yaşadığı bildirilmiştir.¹⁰⁵ Özellikle diğer mezheplerden (Salafiler, Şiiler, İsmaililer ve Süfiler gibi) olan Müslümanlar, uyumsuz dini uygulamalar nedeniyle dövülmüş ve tacize uğramıştır.¹⁰⁶ Şiilerin, dini sembollerini kamuya açık şekilde sergiledikleri ve

¹⁰¹ Kadınların Silinmesi, 15 Ağustos 2024, https://1428cf7b-1a53-46a9-bbdc-15c96c60e192.usfiles.com/ugd/510644_028976255681477b856df43e408a7cde.pdf, s. 1, 12-15. Misillemeden kaçınmak için bazı kadınlar kapalı alanlarda protesto düzenlemiş, ancak: “İstihbarat görevlileri zaman zaman kapalı mekân protestolarında çekilen fotoğraf ve videolarda görülen kadınları tespit ederek taciz ve gözaltılara maruz bırakmıştır; bu da barışçıl direnişin bu yolunun bile misilleme tehdidi taşıdığını göstermektedir.” CIVICUS, *Afganistan: Taliban Kadın Hakları Aktivistlerini, Gazetecileri ve Sanatçıları Baskılamayı Sürdürüyor*, 7 Şubat 2024, <https://monitor.civicus.org/explore/afghanistan-taliban-continues-its-persecution-of-womens-rights-activists-journalists-and-artists/>.

¹⁰² “Afganlar, çevrimdışı ve çevrimiçi gözetim riskine maruz kalmadan özel tartışmalara özgürce katılamamaktadır. [...] Taliban, rejimi eleştiren sosyal medya yorumlarını bulmak için düzenli olarak cep telefonlarını aramaktadır.” Freedom House, *Freedom in the World 2024: Afghanistan*, 2024, www.ecoi.net/en/document/2115504.html. Ayrıca bkz. Chatham House, *İnternete Yönelik Saldırı: Çatışma ve Kriz Dönemlerinde Dayanıklı Bir İnternetin Sürdürülmesine Dair Afganistan ve Ukrayna’dan Çıkarımlar*, Ağustos 2024, [www.chathamhouse.org/sites/default/files/2024-08-23-internet-under-attack-shires-wilkinson.pdf](http://www.chathamhouse.org/sites/default/files/2024-08/2024-08-23-internet-under-attack-shires-wilkinson.pdf), s. 23. Fiilî Genel İstihbarat Müdürlüğü “özellikle sivil toplum aktivistleri, gazeteciler, medya kuruluşları, insan hakları savunucuları, eğitim kurumları, avukatlar ve sağlık merkezleri dâhil bireylerin faaliyetlerini ülke çapında izlemektedir.” Rawadârî, *Afganistan 2024 Yılı Ara Dönem İnsan Hakları Durumu Raporu*, Ağustos 2024, <https://rawadari.org/reports/the-afghanistan-mid-year-human-rights-situation-report-january-june-30-2024/>, s. 6.

¹⁰³ 2024’ün ilk altı ayında, fiilî yetkililerin 4 kişiyi öldürdüğü ve “silahlı muhalif gruplarla iş birliği yapmak ve bağlantı kurmak suçlamasıyla en az 252 kişiyi gözaltına alarak hapsediği” bildirilmektedir. Bu sayı, 2023’ün aynı dönemine kıyasla 199 vaka artışla neredeyse beş katına çıkmıştır. Rawadârî, *Afganistan 2024 Yılı Ara Dönem İnsan Hakları Durumu Raporu*, Ağustos 2024, <https://rawadari.org/reports/the-afghanistan-mid-year-human-rights-situation-report-january-june-30-2024/>, s. 17-18. Ayrıca bkz. Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Konseyi, *Afganistan’daki İnsan Hakları Durumu*, 4 Şubat 2025, A/HRC/57/22, www.ecoi.net/en/file/local/2114653/g2416116.pdf, para. 18; Rawadârî, *Afganistan İnsan Hakları Durumu Raporu* 2023, Mart 2024, <https://rawadari.org/reports/afghanistan-human-rights-situation-report-2023/>, s. 13-14, 18. Eski hükümet yetkilileri ve ANDSF üyeleri bu gerekçeyle gözaltına alınmıştır. Bkz. UNAMA, *Barışı Sağlamanın Önündeki Engel: Afganistan’da Eski Hükümet Yetkililerine ve Eski Silahlı Kuvvet Üyelerine Yönelik İnsan Hakları İhlalleri*, 22 Ağustos 2023, https://unama.unmissions.org/sites/default/files/a_barrier_to_securing_peace_aug_2023_english_0.pdf, s. 9.

¹⁰⁴ “Taliban, aşırı muhafazakar bir Sünni İslam yorumunu takip etmektedir. Ancak Afganların yaklaşık %10 ila %15’i Şii’dir ve önemli sayıda Süfi, az sayıda Ahmedi ile bazı Hindu ve Sihler bulunmaktadır. Taliban, Şii ya da Süfi uygulamaların yasak olduğunu belirtmemiştir. Ancak Ahmedi topluluğunu Müslüman olarak görmekte ve geçmişte bazı liderlerini zulme uğratmışlardır. Afganistan’daki gayrimüslim nüfusun çoğu da zulüm tehdidi altında yaşamaktadır; özellikle Bahailer, Budistler, Zerdüşter ve Hristiyanlar inançlarını gizlice uygulamakta veya saklanmaktadır. Bilinmeyen sayıda Afgan kendini agnostik ya da ateist olarak tanımlamakta veya İslam ya da başka bir dine inanmamaktadır. Taliban yetkilileri, İslam’dan dönen herkesin irtidat suçu işlediğini ve bu suçun ölüme cezalandırılması gerektiğini düşünmektedir.” HRW, *Afganistan’da Dini Özgürlük: Taliban’ın İktidarı Ele Geçirmesinin Üçüncü Yılında*, 19 Mart 2025, www.hrw.org/news/2025/03/20/religious-freedom-afghanistan-three-years-after-taliban-takeover.

¹⁰⁵ ABD Dışişleri Bakanlığı, *2023 Uluslararası Dini Özgürlük Raporu: Afganistan*, 26 Haziran 2024, www.ecoi.net/en/document/2111571.html; BM Genel Kurulu, *Afganistan’daki İnsan Hakları Durumu*, A/HRC/52/84, 9 Şubat 2023, <https://docs.un.org/en/A/HRC/52/84>, para. 41. ABD Dışişleri Bakanlığı, *2023 Uluslararası Dini Özgürlük Raporu: Afganistan*, 26 Haziran 2024, ...; Birleşmiş Milletler Genel Kurulu, *Afganistan’daki İnsan Hakları Durumu*, A/HRC/52/84, 9 Şubat 2023, ... para. 41. “Müslümanlar için dini uygulamaları zorunlu kılmamanın yanı sıra, Faziletin Teşviki ve Ahlaksızlığın Önlenmesi Yasası İslam dışındaki dinlerin uygulanmasını veya icrasını da kısıtlamaktadır; örneğin hac ve diğer ‘İslam dışı’ sembollerin taşınmasını yasaklamakta ve İslam’da temeli olmayan kutlamaları engellemektedir.” BM Genel Kurulu, *Sözde ‘Faziletin Teşviki ve Ahlaksızlığın Önlenmesi Yasası’ Üzerine Çalışma*, 25 Şubat 2025, A/HRC/58/74, www.ecoi.net/en/file/local/2122388/g2503026.pdf, para. 64. “Afganistan İslam Emriği’ndeki azınlıklar, örneğin Sihler, Hindular ve Şii Müslümanlar giderek daha fazla güvensizlik hissetmektedir.” Bertelsmann Stiftung, *BTI 2024 Ülke Raporu: Afganistan*, 19 Mart 2024, www.ecoi.net/en/file/local/2105789/country_report_2024_AFG.pdf, s. 7.

¹⁰⁶ “Medya raporları, Hristiyanlar, Ahmedi Müslümanlar, Bahailer, Hindular ve Sihlerin kamuya açık faaliyetlere katılmadan daha da çekildiklerini, çoğunun saklanmayı ya da ülkeyi terk etmeyi tercih ettiğini göstermektedir. Sihler, Hindular, Hristiyanlar ve diğer gayrimüslim dini azınlıklar Müslümanlardan gelen sürekli taciz bildirmiştir. Uluslararası kaynaklara göre Bahailer ve Hristiyanlar sürekli ifşa edilme korkusuyla yaşamaya devam etmektedir.” ABD Dışişleri Bakanlığı, *2023 Uluslararası Dini Özgürlük Raporu: Afganistan*, 26 Haziran 2024, www.ecoi.net/en/document/2111571.html. See also, Ayrıca bkz. ABD Dışişleri Bakanlığı, *2023 Uluslararası Dini Özgürlük Raporu: Afganistan*, 26 Haziran 2024, www.ecoi.net/en/document/2111571.html.

UNAMA, *Afganistan’da Fiilî Yetkililerin Ahlakî Denetimi: İnsan Hakları Üzerindeki Etkileri*, Temmuz 2024, www.ecoi.net/en/file/local/2112252/moral_oversight_report_english_final.pdf, s. 12-13. Ayrıca bkz. Rawadârî, *Afganistan 2024 Yılı Ara Dönem İnsan Hakları Durumu Raporu*, Ağustos 2024, <https://rawadari.org/reports/the-afghanistan-mid-year-human-rights-situation-report-january-june-30-2024/>, s. 35-36. Şii Hazaralar, İran sınır kapısında dini kitaplarının el konulduğunu bildirmiştir. Hasht-e-Subh Daily, *Hazaralara Yönelik Saldırıların Artışı ve Taliban’ın Yasama Faaliyetleri: Şii Takipçilerine Yönelik Kısıtlamaların Yoğunlaşması*, 16 Eylül 2024, <https://8am.media/eng/escalation-of-attacks-on-hazaras-and-taliban-lawmaking-increasing-restrictions-on-shia-followers/>. “Panşirîliler ve Selefiler, coğrafi kökenleri veya dinleri Taliban’la çatışan silahlı gruplara bağlılıkla haksız yere özdeşleştirildiği için Taliban tarafından hedef alınmıştır.” BM Genel Kurulu,

her sene gerçekleşen bir festivali kutladıkları için kısıtlamalar, fiziksel şiddet, taciz, keyfi tutuklama ve gözaltı ile karşılaştığı bildirilmiştir.¹⁰⁷ Bildirildiğine göre, fiilî yetkililer Badahşan vilayetinde İsmailileri Sünni İslam'a geçmeye zorlamıştır.¹⁰⁸

35. Hazaralar, Tacikler, Türkmenler, Beluçlar ve Özbekler gibi etnik azınlıklar hâlâ tüm devlet kademelerinde yeterince temsil edilmemekte ve fiilî yetkililerin yardımları ve kamu hizmetlerini kısıtlayarak veya adaletsiz şekilde dağıtarak onlara karşı ayrımcılık yaptığı iddia edilmektedir.¹⁰⁹ Bildirildiğine göre, fiilî yetkililer, arazi anlaşmazlıklarında Peştun gruplarının yanında yer almış; Hazaralar da dahil olmak üzere etnik azınlık sakinlerini, zorla tahliye etmiş ve azınlık mahallelerini, (özellikle Kabil'de) yıkım için hedef almıştır.¹¹⁰ Avrupa Birliği Mülteci Ajansı (EUAA) tarafından görüşülen uzmanlara göre, Hazaralar diğer etnik gruplar ve çoğu zaman yerel fiilî yetkililer tarafından ayrımcılık ve kötü muamele ile karşı karşıya kalmaktadır.¹¹¹
36. Şii Müslümanlar arasında Hazaralar, Irak - Şam İslam Devleti - Horasan Vilayet (İŞİD - Horasan Vilayeti) tarafından "yaygın ve sistematik" saldırıların hedefi olmuş, Kabil'deki Dasht-e-Barchi Hazara mahallesine ve camilere tekrar eden saldırılar yüzlerce kayba yol açmıştır.¹¹² Grup ayrıca Sufileri ve Sufi ibadet yerlerini de hedef almıştır.¹¹³ Hindular, Sihler ve Hristiyanlara yönelik saldırılar da bildirilmiştir.¹¹⁴
37. Afganistan'daki etnik ve dini azınlıklar, fiilî yetkililer ve devlet dışı aktörler tarafından ciddi insan hakları ihlalleriyle karşı karşıya kalmakta olup, bu durum tarihi ayrımcılık ve giderek daha düşmanca bir sosyal ve siyasi ortamla birleşmektedir. Bu nedenle, özellikle (Hristiyanlar, Bahailer, Sihler ve Hindular dâhil olmak üzere) Müslüman olmayanlar, Şiiler ve (Ahmedîler ve İsmaililer dâhil olmak üzere) Sünni olmayan ibadetleri nedeniyle hedef alınan Müslüman azınlıklar gibi bazı dini ve etnik azınlıklardan kişilerin uluslararası korumaya ihtiyaç duyma olasılığı yüksektir. Bu profile dâhil diğer kişiler de vaka bazında bireysel koşullara bağlı olarak uluslararası korumaya ihtiyaç duyabilir.

Afganistan'daki İnsan Hakları Durumu, 20 Şubat 2025, A/HRC/58/80, www.ecoi.net/en/file/local/2122391/g2501399, para. 52. "17 Ocak ile 3 Şubat tarihleri arasında Badahşan vilayetinde, fiilî yetkililer, Faziletin Teşviki ve Ahlaksızlığın Önlenmesi Yasası Müfettişleri de dâhil olmak üzere, en az 50 İsmaili erkek topluluğu üyesini Sünni inancına zorla dönüştürmüştür. Erkekler geceleri evlerinden alınarak dini konularda sorgulanmıştır. Dönüşümü reddedenler fiziksel saldırıya, zorlamaya ve ölüm tehditlerine maruz kalmıştır. Ayrıca fiilî yetkililer, vilayette İsmaili nüfusun yoğun olduğu bölgelerde birkaç dini medrese kurmuş ve İsmaili çocuklarının Sünni inancı temelinde dini eğitim almalarını zorunlu kılmıştır." UNAMA, *Afganistan'daki İnsan Hakları Durumu Güncellemesi: Ocak – Mart 2025, 1 Mayıs 2025, www.ecoi.net/en/file/local/2127630/unama_update_on_human_rights_in_afghanistan_january-march_2025.pdf, s. 6.*

¹⁰⁷ Rawadari, *Afganistan 2024 Yılı Ara Dönem İnsan Hakları Durumu Raporu*, Ağustos 2024, <https://rawadari.org/reports/the-afghanistan-mid-year-human-rights-situation-report-january-june-30-2024/>, s. 35-36; Centre for Information Resilience, *Muharrem Ayında Şiilere Yönelik Kısıtlamalar*, 31 Temmuz 2024, www.info-res.org/afghan-witness/reports/restrictions-on-shias-during-muharram/.

¹⁰⁸ UNAMA, *Afganistan'daki İnsan Hakları Durumu Güncellemesi: Ocak – Mart 2025, 1 Mayıs 2025, https://unama.unmissions.org/sites/default/files/unama_update_on_human_rights_in_afghanistan_january-march_2025.pdf, s. 6*; Rawadari, *Afganistan İnsan Hakları Durumu Raporu 2024*, Mart 2025, <https://rawadari.org/reports/afghanistan-human-rights-situation-report-2024/>, s. 45-46.

¹⁰⁹ Rawadari, *Afganistan 2024 Yılı Ara Dönem İnsan Hakları Durumu Raporu*, Ağustos 2024, <https://rawadari.org/reports/the-afghanistan-mid-year-human-rights-situation-report-january-june-30-2024/>, s. 33-36. Göçebe toplulukların da marjinalleşmeye devam ettiği bildirilmiştir; örneğin Jogi ve Chori Frosh toplulukları. Bertelsmann Stiftung, *BTI 2024 Ülke Raporu: Afganistan*, 19 Mart 2024, www.ecoi.net/en/file/local/2105789/country_report_2024_AFG.pdf, s. 7. Ayrıca bkz. Birleşmiş Milletler Genel Kurulu, *Afganistan'daki İnsan Hakları Durumu*, 22 Şubat 2024, A/HRC/55/80, <https://docs.un.org/en/a/hrc/55/80>, para. 50.

¹¹⁰ BAMF, *Bilgilendirme Notları: Temmuz – Aralık 2024, 31 Aralık 2024, www.ecoi.net/en/file/local/2120351/AFG_July-December2024_en.pdf, s. 2*; The Guardian, *Ortaya Çıktı: Taliban'ın Acımasız Kabil 'Yeniden Canlandırma' Programının Gerçeği*, 18 Kasım 2024, www.theguardian.com/global-development/2024/nov/18/revealed-the-truth-behind-the-talibans-brutal-kabul-regeneration-programme; ACAPS, *Afganistan: Afganistan'a Dönerlerin Karşılaştığı Temel İnsan Güvenliği ve Emniyet Sorunlarının Anlaşılması*, 16 Ağustos 2024, www.acaps.org/fileadmin/Data_Product/Main_media/20240815_ACAPS_AFGHANISTAN_-_Key_human_safety_and_security_issues_01.pdf, s. 6-7; BM Genel Kurulu, *Afganistan'daki İnsan Hakları Durumu*, A/HRC/52/84, 9 Şubat 2023, <https://docs.un.org/en/a/hrc/52/84>, para. 45-49; Afghanistan Analysts' Ağ (AAN), *Çatışma Yönetimi mi İntikam mı? Taliban'ın Kuchi ve Yerel Topluluklar Arasındaki Arazi Anlaşmazlıklarını Ele Alış Biçimi*, 22 Aralık 2022, www.afghanistan-analysts.org/en/reports/political-landscape/conflict-management-or-retribution-hoe-the-taleban-deal-with-land-disputes-between-kuchis-and-local-communities/.

¹¹¹ Fiilî yetkililer ülke çapında bazı Hazaraları liderlik pozisyonlarına atasa da, yerel komutanlar ve diğer etnik gruplar Hazaralara tarihi ve kültürel düşmanlık nedeniyle farklı muamele edebilir. Bkz. EUAA, *Ülke Odak: Afganistan, www.ecoi.net/en/file/local/2117560/2024_11_EUAA_COI_Report_Afganistan_Country_Focus.pdf, s. 122-124.* Hazara toplulukları, fiilî yetkililerin onları zorla tahliye, öldürme ve işkence amacıyla hedef aldığını iddia etmektedir. Bkz. ABD Dışişleri Bakanlığı, *2023 Uluslararası Dini Özgürlük Raporu: Afganistan*, 26 Haziran 2024, www.ecoi.net/en/document/2111571.html.

¹¹² BM Genel Kurulu, *Afganistan'daki İnsan Hakları Durumu*, 22 Şubat 2024, A/HRC/55/80, <https://docs.un.org/en/a/hrc/55/80>, para. 58. Ayrıca bkz. HRW, *Afganistan'daki Hazaralara Yönelik Saldırıları*, 3 Mayıs 2024, www.hrw.org/news/2024/05/03/attacks-target-afghanistans-hazaras; The Diplomat, *Taliban Yönetimi Altında Hazaraların Durumu*, 24 Ocak 2024, <https://thediplomat.com/2024/01/the-plight-of-hazaras-under-the-taliban-government/>.

¹¹³ B M Genel Kurulu, *Afganistan'daki İnsan Hakları Durumu*, 20 Şubat 2024, A/HRC/58/80, www.ecoi.net/en/file/local/2122391/g2501399, para. 49; Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi, *Afganistan'daki Durum ve Uluslararası Barış ve Güvenlik Üzerindeki Etkileri*, 21 Şubat 2025, S/2025/109, <https://docs.un.org/en/A/79/797>, para. 20, 32.

¹¹⁴ BM Genel Kurulu, *Afganistan'daki İnsan Hakları Durumu*, 20 Şubat 2025, A/HRC/58/80, www.ecoi.net/en/file/local/2122391/g2501399, para. 49.

Çeşitli Cinsel Yönelim, Toplumsal Cinsiyet Kimliği ve/veya Cinsiyet İfadesi olan (veya öyle algılanan) Afganlar

38. Faziletin Teşviki ve Ahlaksızlığın Önlenmesi yasası, eşcinsel cinsel ilişkileri suç saymakta ve bunları bedensel cezaya tabi tutmakta, ayrıca bu tür ilişkiler için “fırsatlar ve araçlar yaratmayı” da kapsama almaktadır.¹¹⁵ Yasanın kabul edilmesi, eşcinsel cinsel davranışla suçlanan kişilere verilen cezaların hemen artmasına neden olmuştur.¹¹⁶ Çeşitli cinsel yönelim, toplumsal cinsiyet kimliği ve/veya toplumsal cinsiyet ifadesine (SOGIE – Sexual Orientation, Gender Identity and Expression) sahip kişiler keyfi şekilde tutuklanmış ve kötü koşullarda alıkonulmuş; işkence, kötü muamele, cinsel ve fiziksel şiddete maruz kalmışlardır.¹¹⁷ Yaygın sosyal damgalama nedeniyle, çeşitli cinsel yönelim, toplumsal cinsiyet kimliği veya toplumsal cinsiyet ifadesine sahip kişiler aileleri ve yerel topluluklar tarafından ayrımcılık ve şiddete maruz kalmakta olup, korunma, adalet veya temel hizmetlere erişim imkanına sahip değildir.¹¹⁸
39. Çeşitli cinsel yönelim, toplumsal cinsiyet kimliği ve/veya toplumsal cinsiyet ifadesine sahip (ya da öyle algılanan) kişilerin, hem fiilî yetkililer hem de devlet dışı aktörler tarafından suçlu ilan edilme, taciz, işkence ve gözaltına maruz kaldığı dikkate alındığında, bu profildeki kişilerin uluslararası korumaya ihtiyaç duyma olasılığı yüksektir.

İnsan Ticaretine Maruz Kalmış ve İnsan Ticareti Riski Altındaki Kişiler

40. Afgan erkekler, kadınlar ve çocuklar, özellikle de sosyoekonomik açıdan savunmasız durumda olanlar, zorla çalıştırılmak, cinsel sömürüye ve diğer şekillerde istismara maruz bırakılmak¹¹⁹ ve kız çocukları için zorla evlendirilmek amacıyla insan ticaretine maruz kalmaktadır.¹²⁰ Bildirildiğine göre, devam eden ekonomik ve insani kriz, yoksul ailelerin borç karşılığı işçiliğe zorlanma riskini artırmaktadır.¹²¹ Ayrıca, güç sahibi erkeklerin sosyal ve cinsel eğlence amacıyla genç erkek çocukları istismar ettiği *bacha bazi* uygulaması, Taliban tarafından Faziletin Teşviki ve Ahlaksızlığın Önlenmesi yasasıyla yasaklanmış olmasına rağmen Afganistan'da devam etmektedir.¹²² Taliban, *bacha bazi* ve diğer insan ticareti mağdurlarını hapse atmış ve kötü muameleye maruz bırakmış, onlara suçlu muamelesi yapmıştır.¹²³ Zorla evlilik ve çocuk evliliklerinin, ekonomik nedenlerle ve ayrıca Taliban üyelerinden biriyle zorla evlendirilmekten kaçınmak için,

¹¹⁵ BM Genel Kurulu, *Sözde 'Faziletin Teşviki ve Ahlaksızlığın Önlenmesi Yasası' Üzerine Çalışma*, 25 Şubat 2025, A/HRC/58/74, www.ecoi.net/en/file/local/2122388/g2503026.pdf, para. 59.

¹¹⁶ A.g.e., para. 60; BM Genel Kurulu, *Kadınlar ve Kız Çocukları İçin Adalet Erişim ve Koruma ile Çoklu ve Kesişen Ayrımcılık Biçimlerinin Etkisi*, 16 Haziran 2025, A/HRC/59/25, www.ecoi.net/en/file/local/2127745/g2508942.pdf, para. 58. “12 Aralık 2024'te Yüksek Mahkeme, Kunduz'da üç erkeğin 'sodomya' suçlamasıyla 39 kırbaç ve 4-7 yıl hapis cezasına çarptırıldığını ilan etmiştir.” BM Genel Kurulu, *Afganistan'daki İnsan Hakları Durumu*, 20 Şubat 2025, A/HRC/58/80, www.ecoi.net/en/file/local/2122391/g2501399, para. 67. Ayrıca bkz. VOA, *Taliban, Bir Afgan Kadını ve 3 Erkeği Halka Açık Şekilde Kırbaqladı; BM'den Tepkiler*, 29 Ekim 2024, www.voanews.com/a/taliban-publicly-flog-afghan-woman-3-men-amid-un-outcry/7843308.html; BM Genel Kurulu, *Afganistan'daki İnsan Hakları Durumu*, A/79/330, 30 Ağustos 2024, www.ecoi.net/en/file/local/2118768/n2425329.pdf, para. 53.

¹¹⁷ BM Güvenlik Konseyi, *Afganistan'daki Durum ve Uluslararası Barış ve Güvenlik Üzerindeki Etkileri*, 21 Şubat 2025, S/2025/109, <https://docs.un.org/en/A/79/797>, para. 37; Birleşmiş Milletler Genel Kurulu, *Afganistan'daki İnsan Hakları Durumu*, 20 Şubat 2025, A/HRC/58/80, www.ecoi.net/en/file/local/2122391/g2501399, para. 68. Ayrıca bkz. HRW, “Göklere Kaçsanız da Sizi Buluruz”, 26 Ocak 2022, www.hrw.org/report/2022/01/26/even-if-you-go-skies-well-find-you/lgbt-people-afghanistan-after-taliban-takeover.

¹¹⁸ BM Genel Kurulu, *Sözde 'Faziletin Teşviki ve Ahlaksızlığın Önlenmesi Yasası' Üzerine Çalışma*, 25 Şubat 2025, A/HRC/58/74, www.ecoi.net/en/file/local/2122388/g2503026.pdf, para. 60; ABD Dışişleri Bakanlığı, *2023 İnsan Hakları Uygulamaları Ülke Raporu: Afganistan*, 23 Nisan 2024, www.ecoi.net/en/document/2107599.html. “Taliban tarafından işlenen ve onaylanan şiddet nedeniyle, Afganistan'da LGBTQIA+ bireyler için adalet erişim yolları bulunmamaktadır.” Birleşmiş Milletler Genel Kurulu, *Kadın ve Kız Çocuklarının Dışlanması, İnsan Onuruna Saygısızlık ve Ayrımcılığın Kurumsallaştığı Sistemi Olayı*, 13 Mayıs 2024, A/HRC/56/25, <https://docs.un.org/en/A/HRC/56/25>, para. 55.

¹¹⁹ RFE/RL, *Taliban'ın Organ Nakli Yasağı, Afganlar Hayatı Tedaviden Yoksun Bıraktı*, 20 Aralık 2024, www.ecoi.net/en/document/2120479.html; BBC, *Afganistan: 'Aç Çocuklarını Uyutmak İçin Onlara İlaç Veriyorum'*, 24 Kasım 2022, www.bbc.com/news/world-asia-63733683; Al Jazeera, *Umutsuz Afganlar, Yoksulluk ve Açlık Nedeniyle Böbreklerini Satıyor*, 28 Şubat 2022, www.aljazeera.com/news/2022/2/28/desperate-afghans-resort-to-selling-kidneys-to-feed-families; The Straits Times, *'Tek Böbrek Köyü': Umutsuz Afganlar Ailelerini Beslemek İçin Organlarını Satıyor*, 28 Şubat 2022, www.straitstimes.com/asia/south-asia/one-kidney-village-desperate-afghans-resort-to-selling-their-organs-to-feed-families; New York Times, *Afganistan'da Gelişen Böbrek Ticareti Yoksulları Hedef Alıyor*, 6 Şubat 2021, www.nytimes.com/2021/02/06/world/asia/selling-buying-kidneys-afghanistan.html.

¹²⁰ ABD Dışişleri Bakanlığı, *2024 İnsan Ticareti Raporu: Afganistan*, 24 Haziran 2024, www.ecoi.net/en/document/211579.html.

¹²¹ A.g.e.

¹²² A.g.e. “Önceki raporlarda da vurgulandığı gibi, Özel Raportör çocuklara yönelik cinsel şiddet eğilimi konusunda derin endişe duymaktadır. Buna Taliban yönetiminden önce var olan ve çocuk istismarı ile sömürüsünün şiddetli bir biçimi olan *bacha bazi* uygulaması da dahildir. Özel Raportör, *bacha bazi* bazının Faziletin Teşviki ve Ahlaksızlığın Önlenmesi Yasası'nda yasaklandığını belirtmektedir. Ancak çocuk koruma mekanizmalarının eksikliği rahatsız edici şekilde devam etmektedir.” Birleşmiş Milletler Genel Kurulu, *Afganistan'daki İnsan Hakları Durumu*, A/79/330, 30 Ağustos 2024, www.ecoi.net/en/file/local/2118768/n2425329.pdf, para. 31. “*Bacha bazi* uygulamasını izlemek, özellikle kriminalizasyon sonrası, yüksek rütbeli ve bağlantılı Afgan erkekler tarafından gizli şekilde uygulandığı için kötü şöhreti ve zordur.” UN Women, *Afganistan: Cinsiyet Ülke Profili* 2024, 7 Haziran 2024, www.unwomen.org/sites/default/files/2024-06/Afganistan%20Gender%20Profile%202024.pdf, s. 30 Ayrıca bkz. ABD Çalışma Bakanlığı, *2023 Çocuk İşçiliğinin En Kötü Biçimleri Raporu: Afganistan*, 5 Eylül 2024, www.ecoi.net/en/document/2116109.html.

¹²³ ABD Çalışma Bakanlığı, *2023 Çocuk İşçiliğinin En Kötü Biçimleri Raporu: Afganistan*, 5 Eylül 2024, www.ecoi.net/en/document/2116109.html. “Taliban, ‘ahlaki suçlar’ ile suçlanan çocuk ve yetişkin cinsel istismar mağdurları da dâhil olmak üzere gözaltındaki kişileri yasa dışı hapisane

çok küçük kız çocukları için dahi arttığı bildirilmektedir.¹²⁴ Kız çocuklarının eğitimi üzerindeki kısıtlamaların, çocuk ve zorla evlilikleri, insan kaçakçılığını ve diğer kötü muamele biçimlerini artırdığı bildirilmektedir.¹²⁵ Taliban ve diğer silahlı gruplar, çocukları silahlı çatışmalarda kullanmakta ve işe almaktadır.¹²⁶ Çocuk işçiliği yaygındır ve birçok çocuk “halı dokuma, tuğla fabrikaları, ev hizmetçiliği, (bacha bazi dahil) seks ticareti, ev işleri, hayvancılık, tarım, atölyeler, inşaat, madencilik, dilencilik, vasıfsız işçilik, haşhaş ekimi ve hasadı, tuz madencililiği, küçük suçlar, uyuşturucu kaçakçılığı, silah kaçakçılığı, kamyon şoförlüğü, ulaşım ve otelcilik sektörleri” gibi sektörlerde çalışmaya zorlanmaktadır.¹²⁷

41. İnsan ticaretine maruz kalmış kişiler ve özellikle belirli sosyoekonomik koşullarda yaşayan veya insan ticaretine karşı özellikle savunmasız durumda olan kadınlar ve çocuklar, vakanın özel koşullarına bağlı olarak uluslararası korumaya ihtiyaç duyabilirler.

Korumanın Mevcudiyeti

42. Fiilî yetkililer tarafından işlenen yaygın insan hakları ihlalleri hakkında mevcut bilgiler ışığında ve bağımsız bir yargı veya mahkeme sisteminin bulunmaması nedeniyle,¹²⁸ UNHCR, fiilî yetkililerin, aile üyeleri ve toplumun diğer üyeleri tarafından uygulanan toplumsal zulüm de dahil olmak üzere, zulüm riski altında bulunan Afganlara koruma sağlamaya istekli veya muktedir olmadığı kanaatinde.

Dahili Kaçış veya Yer Değiştirme Alternatifleri

43. Afganistan genelindeki durumun istikrarsızlığı ve ülkedeki ağır ekonomik ve insani koşullar göz önünde bulundurulduğunda, UNHCR, Afganistan uyruklu kişilerin veya önceki mutat meskeni Afganistan olan kişilerin, dahili kaçış ya da yer değiştirme alternatifi temelinde uluslararası korumadan mahrum bırakılmasının uygun olmayacağı görüşündedir.

Hariçte Bırakma Değerlendirmeleri

44. İltica talebinde bulunan Afganistan vatandaşları arasında, 1951 Sözleşmesi'nin 1F Maddesi'nde yer alan hariçte bırakma hükümlerinin kapsamına giren eylemlerle ilişkilendirilmiş kişiler bulunabilecektir.¹²⁹ Bu gibi durumlarda, uluslararası mülteci korumasından hariçte bırakılmaya yol açabilecek suçlara ilişkin bireysel sorumluluk hususları dikkat bir şekilde incelenmelidir. Ayrıca, devletlerin, ilticanın sivil niteliğini korumak üzere, gelen kişilerin durumunu dikkatle değerlendirmesi ve askeri faaliyetlere karışanları tespit ederek onları sivil mülteci nüfusundan ayrı tutması gerekecektir.¹³⁰

çalışmasına veya zorla çalışmaya uygun koşullara tabi tutmaktadır.” ABD Dışişleri Bakanlığı, 2024 İnsan Ticareti Raporu: Afganistan, 24 Haziran 2024, www.ecoi.net/en/document/2111579.html.

¹²⁴ “Erken, zorla ve çocuk yaşta evliliklerin kız çocukları arasında yaygınlığı alarm verici düzeydedir ve artış göstermektedir. Taliban ile zorla evlilik korkusu, ülke genelinde aileleri, küçük kız çocuklarını koruma amacıyla evlendirmeye yönlendirmektedir. Ayrıca ekonomik sıkıntılar, ailelerin mali yükleri hafifletmek için evliliği bir strateji olarak kullanmalarına yol açmaktadır.” Global Protection Cluster, *Afganistan: Koruma Analizi Güncellemesi*, Ocak 2025, www.ecoi.net/en/file/local/2121426/afghanistan_pau_dec_2024_final_0.pdf, s. 10. Ayrıca bkz. ABD Çalışma Bakanlığı, 2023 Çocuk İşçiliğinin En Kötü Biçimleri Raporu: Afganistan, 5 Eylül 2024, www.ecoi.net/en/document/2116109.html.

¹²⁵ RFE/RL, *Milyonlarca Afgan Kız Dördüncü Yıl Üst Üste Okula Alınmadı*, 27 Mart 2025, www.ecoi.net/en/document/2123845.html; BM Genel Kurulu, *Afganistan'daki İnsan Hakları Durumu*, 20 Şubat 2025, A/HRC/58/80, www.ecoi.net/en/file/local/2122391/g2501399, para. 1; Global Protection Cluster, *Afganistan: Koruma Analizi Güncellemesi*, Ocak 2025, www.ecoi.net/en/file/local/2121426/afghanistan_pau_dec_2024_final_0.pdf, s. 7-8, 10-11. Şubat 2024'te BM Kadın, istatistiksel projeksiyonları kullanarak, eğitim üzerindeki kısıtlamalar devam ederse çocuk evlilik oranının %25 artacağını öngörmüştür. BM Kadın, *Afgan Kadın ve Kız Çocukları İçin Projeksiyonlar: “Umarız Haklarımız İçin Yalnız Bırakılmayız”*, Şubat 2024, https://asiapacific.unwomen.org/sites/default/files/2024-05/af-cx-unwomenxdoha-brief_feb2024.pdf, s. 1.

¹²⁶ BM Genel Kurulu, *Çocuklar ve Silahlı Çatışmalar*, Genel Sekreter Raporu, 17 Haziran 2025, A/79/878, www.ecoi.net/en/file/local/2126448/n2510498.pdf, para. 14; ABD Dışişleri Bakanlığı, 2024 İnsan Ticareti Raporu: Afganistan, 24 Haziran 2024, www.ecoi.net/en/document/2111579.html.

¹²⁷ A.g.e.

¹²⁸ “Dini bilginler, İslam hukuku uzmanları ve Taliban ile kişisel bağları olan kişiler yargıçların yerine geçmiştir; bunun sonucunda, siyasi değerlendirmelerle şekillenen ve bağımsız olduğu söylenemeyen bir yargı sistemi ortaya çıkmıştır.” Bertelsmann Stiftung, *BTI 2024 Ülke Raporu: Afganistan*, 19 Mart 2024, www.ecoi.net/en/file/local/2105789/country_report_2024_AFG.pdf, s. 11-12. “Birçok Afgan, Özel Raportöre, Taliban'ın kadın ve erkek hakimileri sistematik olarak görevden alıp, çoğu hukuki eğitimden yoksun erkeklerle değiştirmesi sonucunda yargıya olan güvenlerini kaybettiklerini açıkça belirtmiştir.” BM Genel Kurulu, *Afganistan'daki İnsan Hakları Durumu*, 20 Şubat 2025, A/HRC/58/80, www.ecoi.net/en/file/local/2122391/g2501399, para. 90. Ayrıca bkz. Law Society of England and Wales, *Afganistan'da Adalet Sisteminde Kadınların Durumu*, 10 Şubat 2024, <https://prdsitecore93.azureedge.net/-/media/files/campaigns/international-rule-of-law/the-situation-of-women-in-the-justice-system-in-afghanistan.pdf>, s. 3-4.

¹²⁹ UNHCR, *Uluslararası Koruma Rehberi No. 5: Hariçte Bırakma Maddelerinin Uygulanması: 1951 Mültecilerin Statüsüne İlişkin Sözleşme Madde 1F, 4 Eylül 2003*, CR/GIP/03/05, www.refworld.org/policy/legalguidance/unhcr/2003/en/14733.

¹³⁰ B k z . UNHCR, *İlticanın Sivil ve İnsani Niteliğinin Korunmasına İlişkin Rehber Notu*, Aralık 2018, www.refworld.org/policy/legalguidance/unhcr/2018/en/122651.

Değişen Şartların Yeni Başvurulara ya da Yeniden Başvurulara Gerekçe Oluşturması

45. UNHCR, iltica talebinde bulunan Afganların 15 Ağustos 2021'den önce başvurularını yapmış ancak henüz bir karar almamış olmaları halinde, Afganistan'daki değişen koşullar ve bu koşulların sonucunda karşılaşılabilecekleri yeni veya artan riskler ışığında taleplerini destekleyecek ek bilgi sunabilmelerini temin etmeleri için iltica devletlerine çağrıda bulunmaktadır. Benzer şekilde, UNHCR, 15 Ağustos 2021'den önce Afganistan dışında bulunan ancak o tarihe kadar iltica başvurusu yapma ihtiyacı duymayan Afganların, ülkedeki değişen koşullar nedeniyle Afganistan'da karşılaşılabilecekleri yeni risklere dayanarak yerinde mültecilik (*sur place*) başvurusu yapabilmelerini sağlamak için iltica devletlerine çağrıda bulunmaktadır.
46. UNHCR ayrıca, iltica devletlerine 15 Ağustos 2021'den önce uluslararası koruma talepleri reddedilmiş olan Afganların, Afganistan'daki mevcut durumun mülteci olarak ya da başka bir statüde uluslararası koruma ihtiyacı doğurabilecek değişen koşullara tekabül etmesi gerekçesiyle yeni veya yeniden bir başvuruda bulunabilmelerini temin etmeleri için çağrıda bulunmaktadır.
47. 1951 Mülteci Sözleşmesi'nin önceliği ışığında, UNHCR iltica devletlerine, 15 Ağustos 2021'den önce mülteci statüsü ile aynı yasal statü ve haklara erişim bakımından eşdeğer olmayan tamamlayıcı uluslararası koruma statüleri — Avrupa Birliği hukuku kapsamındaki ikincil koruma da dahil olmak üzere — verilmiş olan Afganların, Afganistan'daki değişen koşullar karşısında mülteci statüsü için yeni bir başvuru yapabilmelerini temin etmeleri yönünde çağrıda bulunmaktadır.

Geçici Koruma

48. UNHCR, iltica sistemi işler durumda olmayan ülkelere ya da mevcut sistemlerini Afgan uyruklu kişilerden gelebilecek yüksek sayıda uluslararası mülteci koruması başvurusuna cevap verebilecek noktaya getirmekte zorluk yaşayan devletlere bölgesel ve uluslararası hukuktan doğan yükümlülükleri çerçevesinde geri göndermeme ilkesini tüm Afganlar için uygulama çağrısında bulunmaya devam etmektedir. UNHCR, bu anlamda objektif bir değerlendirme sonucunda Afganistan'daki insan hakları ve güvenlik durumunun sağlam bir ilerleme kaydettiği ve uluslararası koruma ihtiyacı söz konusu olmadığında gönüllü geri dönüşün güvenli, onurlu ve makul bir yöntem olduğu belirlenene kadar, uygun güvencelerle birlikte Afganlara geçici koruma ya da diğer kalış düzenlemeleri gibi ülkede yasal kalış dayanağı sağlanması hususunda devletlere çağrıda bulunmaktadır.¹³³

Aile Birleşimi

49. UNHCR, ailesi Afganistan'da kalan veya bölgede yerinden edilmiş durumda olan Afganların aile birleşimi prosedürlerinin hızlandırılıp kolaylaştırılması konusunda ülkeleri teşvik etmeyi sürdürmektedir. Aile birliği ilkesi, uluslararası hukukun ve bölgesel düzeydeki bağlayıcı hukuki metinlerin koruması altındadır.¹³⁴ Aile birleşimi, genellikle mültecilerin aile yaşamına saygı ve aile birliği hakkının korunmasını sağlamanın tek yoludur. UNHCR, Afganistan'daki mevcut durum göz önünde bulundurulduğunda bu yasal haktan faydalanabilme konusunda birçok Afgan mültecinin büyük idari engellerle karşılaşılabileceğinden endişe duymaktadır. UNHCR, hâlihazırda Afganistan'daki birçok elçiliğin ve konsolosluğun kapalı olması sebebiyle, mültecilerin yapılacak işlemlerde külfetli idari şartları ve belge şartlarını karşılama konusunda yaşayabilecekleri zorlukları devletlerin dikkate alması gerekliliğinin altını çizmektedir. Bu anlamda işlemlerde yeni yöntemler ve uzaktan mülakat gibi uygulamalarla daha pratik ve esnek bir yaklaşımın izlenmesi önerilmektedir.

¹³¹ UNHCR, *Uluslararası Koruma Sağlanması, Tamamlayıcı Koruma Biçimleri Yoluyla Sağlama Dahil*, 2 Haziran 2005, EC/55/SC/CRP.16, www.refworld.org/docid/47fd49d.html, para. 6, 26.

¹³² UNHCR, *Geçici Koruma veya İkamet Düzenlemelerine İlişkin Rehber*, Şubat 2014, www.refworld.org/policy/legalguidance/unhcr/2014/en/74916.

¹³³ A.g.e.; Executive Committee of the High Commissioner's Programme (ExCom), *Nüfus Kayıtları Hakkında Sonuç Kararı No. 111 (LXIV)-2013*, 17 Ekim 2013, www.refworld.org/policy/exconc/excom/2013/en/18494.

¹³⁴ UNHCR, *Mültecilerin ve Uluslararası Koruma Gereksinimi Olan Diğer Kişilerin Aile Yaşamı ve Aile Birliği Hakkı ile Uygulanan Aile Tanımı*, Ocak 2018, 2. baskı, www.refworld.org/reference/research/unhcr/2018/en/120412 (özellikle 2. Bölüme bakınız); UNHCR, *Mültecilerin ve Uluslararası Koruma Gerektiren Diğer Kişilerin Aile Birleşimi Bağlamında Aile Yaşamı ve Aile Birliği Hakkına İlişkin Özet Sonuçlar, Uzman Yuvarlak Masa Toplantısı*, 4 Aralık 2017, www.refworld.org/reference/confdoc/unhcr/2017/en/120836 (özellikle par. 3 ve verilen bölgesel hukuki araçlara atıflara bakınız). Ayrıca bkz. UNHCR, *Mülteciler ve Uluslararası Koruma Yararlanıcıları İçin Aile Birleşimi ile İlgili Uluslararası Hukuki Standartlar Rehberi*, Aralık 2024, www.refworld.org/policy/legalguidance/unhcr/2024/en/149243.

UNHCR, bu programlar çerçevesinde devletlerin gerekli koşulları sağlayan aile üyelerini belirleme konusunda farklı aile yapılarını da dikkate alarak özgürlükçü ve insani kriterler uygulamasını desteklemektedir.¹³⁵

Afganistan'a Geri Dönüş

50. UNHCR, bireylerin menşe ülkelerine dönmelerinin temel bir insan hakkı olduğunu kabul etmektedir. UNHCR tarafından Afganistan'a dönüş konusunda mültecilere sağlanan tüm yardımlarda, menşe yerindeki veya seçtiği başka bir yerdeki durum hakkında tam anlamıyla bilgi sahibi olarak gönüllü geri dönüş tercihini yapan kişilere destek verilmesi esastır. Afganistan'a geri dönenlerin ve ülke içinde yerinden edilenlerin sürdürülebilir bir şekilde yeniden entegrasyonuna yönelik çalışmaları da kapsayacak şekilde UNHCR tarafından Afganistan'a gönüllü geri dönüşü desteklemek üzere yürütülen hiçbir faaliyet, iltica ülkelerinde uluslararası koruma talebinde bulunan kişiler için UNHCR tarafından Afganistan'daki güvenlik durumuna veya diğer şartlara dair bir değerlendirme yapıldığı şeklinde yorumlanmamalıdır. Gönüllü geri dönüş ve zorunlu geri dönüş, birbirinden tamamen farklı nitelikteki süreçler olup süreçlerde yer alan değişik aktörlere farklı sorumluluklar yüklemektedir.
51. Devletlerin geri göndermeme yükümlülükleri çerçevesinde, mülteciler ve henüz mülteci statüsü belirlenmemiş kişiler zorla geri gönderilmemelidir.¹³⁶ Afganistan'daki durum hâlen istikrarsızdır ve bir süre daha belirsizliğini koruyabilmektedir; bu durum, uluslararası koruma ihtiyacı bulunmadığı belirlenen kişilerin güvenli ve onurlu geri dönüşü açısından önemli zorluklar yaratmaktadır. Bu çerçevede UNHCR, ülkedeki devam eden ve yaygın insani krizi ile büyük çaplı geri dönüşlerin Afganistan'daki hassas durumu istikrarsızlaştırma potansiyelini dikkate alarak, uluslararası koruma ihtiyacı bulunmadığı belirlenen kişilerin Afganistan'a zorla geri gönderilmesini değerlendirirken devletlerin ihtiyatlı davranmasını tavsiye etmektedir.¹³⁷
52. Birleşmiş Milletler üye devletlerinin Küresel Mülteci Forumu kapsamında uluslararası mülteci korumasına ilişkin sorumlulukların adil paylaşımına ilişkin taahhütleri doğrultusunda, UNHCR, iltica ülkelerinin Afgan iltica başvurusu sahiplerini ve mültecileri İran veya Pakistan'a göndermesinin uygun olmayacağını değerlendirmektedir; zira bu ülkeler onlarca yıldır, Afgan mültecilerin dünya genelindeki toplam sayısının büyük çoğunluğunu cömertçe barındırmaktadır.¹³⁸
53. UNHCR, Afganların uluslararası koruma ihtiyaçlarını değerlendirmek üzere Afganistan'daki durumu izlemeye devam edecektir.

Eylül 2025

UNHCR

¹³⁵ UNHCR, *UNHCR, Afgan Mülteciler İçin Aile Birleşimi İşlemlerinin Hızlandırılması İçin Devletlere Çağrıda Bulundu*, 15 Ekim 2021, www.unhcr.org/news/briefing/2021/10/616935614/unhcr-calls-states-expedite-family-reunification-procedures-afghan-refugees.html.

¹³⁶ BM Genel Kurulu, *Mültecilerin Statüsüne İlişkin Sözleşme*, 28 Temmuz 1951, BM Antlaşma Serisi, Cilt 189, s. 137, www.refworld.org/legal/agreements/unga/1951/en/39821; ve BM Genel Kurulu, *Mültecilerin Statüsüne İlişkin Protokol*, 31 Ocak 1967, BM Antlaşma Serisi, Cilt 606, s. 267, www.refworld.org/legal/agreements/unga/1967/en/41400.

¹³⁷ UNHCR, *Afganistan'a 1,4 Milyon Kişi Dönünce İhtiyaçlar Artıyor*, 4 Temmuz 2025, www.unhcr.org/news/briefing-notes/unhcr-needs-intensify-1-4-million-people-return-afghanistan; UNHCR, *UNHCR, İran'dan Afganistan'a Zorunlu Dönüşlerde Keskin Artış Görüyor*, 28 Haziran 2025, www.unhcr.org/news/press-releases/unhcr-sees-sharp-increase-afghan-returns-adverse-circumstances-iran-afghanistan.

¹³⁸ 30 Haziran 2025 itibarıyla, İran'da 3.477.100 kayıtlı Afgan mülteci, iltica talebinde bulunan ve mülteci benzeri durumda olan kişi, Pakistan'da ise 1.758.600 kişi bulunmaktaydı. 1 Ocak – 11 Eylül 2025 arasında, Afganistan'a geri dönen veya zorla döndürülen kişi sayısı 2.680.241'dir; bunların 2 milyondan fazlası İran'dan dönmüştür. UNHCR, *Veri Portalı: Afganistan Durumu*, <https://data.unhcr.org/en/situations/afghanistan> (erişim 15 Eylül 2025). UNHCR, *Afganistan'a dönüşlerin gönüllü, güvenli ve onurlu olmasını sağlamak için bölgedeki ülkelerle savunuculuk yapmaya devam etmektedir*. UNHCR, *Afganistan'a 1,4 Milyon Kişi Döndü, İhtiyaçlar Artıyor*, 4 Temmuz 2025, www.unhcr.org/news/briefing-notes/unhcr-needs-intensify-1-4-million-people-return-afghanistan; UNHCR, *İran'dan Afganistan'a Zorunlu Dönüşlerde Keskin Artış*, 28 Haziran 2025, www.unhcr.org/news/press-releases/unhcr-sees-sharp-increase-afghan-returns-adverse-circumstances-iran-afghanistan; UNHCR, *Afganlar Zorla Döndürüldükçe, UNHCR İnsani Kriz İçin Destek Arıyor*, 29 Nisan 2025, www.unhcr.org/news/briefing-notes/afghans-are-forced-return-unhcr-seeks-support-humanitarian-crisis.